

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra biblických věd

Nový zákon

Kateřina Seidlová

Symbolika barev v Apokalypse

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.**

PRAHA 2008

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce P. Jaroslavovi Brožovi, *Th.D. S.S.L.*, který mě přivedl na téma symboliky barev v Apokalypse, a všem, kteří mě při mé práci podporovali.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a v seznamu pramenů a literatury jsem uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 25.4.2008

Obsah

1 Apokalyptická literatura.....	6
2 Struktura.....	9
2.1 Rozdělení podle obsahu	10
2.2 Autor knihy	11
3 Barvy obecně	12
3.1 Barvy v hebrejském světě	12
4 Bílá barva, symbol radosti a naděje	15
4.1 Bílá barva v jednotlivých textech knihy Zjevení	16
4.2 Bílý oděv	17
5 Povolávací vidění (Zj 1,9 - 20)	18
5.1 Inspirace ve Starém zákoně	20
5.2 Paralelní místa v Novém zákoně.....	22
6 List do Pergamu (Zj 2,12 – 17).....	23
6.1 Inspirace ve Starém zákoně	24
7 Ti, kteří neposkvřili svůj bílý šat (Zj 3,1 - 6).....	25
7.1 Inspirace ve Starém zákoně	26
7.2 Paralelní místa v Novém zákoně.....	27
8 Obci v Laodikeji (Zj 3,14 - 21).....	28
8.1 Paralelní místa ve Starém a Novém zákoně.....	29
9 Vidění Boží moci (Zj 4,1 - 11)	30
9.1 Drahé kameny	30
9.1.1 Jaspis.....	31
9.1.2 Karneol (sardius).....	32
9.2 Duha jako smaragdová.....	32
9.2.1 Inspirace ve Starém zákoně	34
9.3 Oděni bělostným rouchem	34
10 Hrůzy šesti pečetí (Zj 6,1 - 17)	35
10.1 Jednotlivá vidění	35
10.1.1 Jezdec na bílém koni (Zj 6,1 – 2).....	35
10.1.2 Jezdec na rudém koni (Zj 6,3 – 4).....	38
10.1.3 Jezdec na černém koni (Zj 6,5 – 6).....	39
10.1.4 Jezdec na bledě (mdle) zeleném koni (Zj 6,7 – 8).....	42
10.1.5 Mučedníci pod oltářem (Zj 6,9 – 11).....	43
10.1.6 Velké zemětřesení (Zj 6,12 – 17).....	44
10.2 Text v biblickém kontextu	47
10.2.1 Inspirace ve Starém zákoně	47
10.2.1.1 Zachariáš: Zach 1,8 (Prorokova vidění 1,7 – 6,15).....	47
10.2.1.2 Malachiáš	48
10.2.1.3 Ezechiel.....	49
10.2.1.4 Izaiáš	49
10.2.1.5 Joel	49
10.2.2 Paralelní místa v Novém zákoně	50
10.2.2.1 Synoptické apokalypsy	52
11 Záchrana vyvolených (Zj 7,9 – 17).....	53
12 Pátá a šestá polnice (Zj 9,1 – 21).....	55
12.1 Inspirace ve Starém zákoně	56
12.1.1 Kniha Job	56

12.1.2 Genesis.....	57
13 Beránek se svými vyvolenými (Zj 14, 1 – 5; Zj 14,14 - 20).....	58
13.1 Inspirace ve Starém zákoně	59
13.2 Paralelní místa v Novém zákoně.....	59
14 Sedm andělů s nádobami pohrom (Zj 15,1 – 8).....	61
14.1 Inspirace ve Starém zákoně	62
15 Soud nad nevěstkou (Zj 17, 1 – 5).....	63
15.1 Inspirace ve Starém zákoně	64
15.2 Doplnění vidění v 18. kapitole.....	64
16 Nevěsta Beránkova (Zj 19, 1 – 9).....	66
17 Kristovo vítězství (Zj 19,10 – 16).....	68
18 Konečné vítězství a soud (Zj 20,1 – 15).....	70
18.1 Inspirace ve Starém a Novém zákoně.....	71
18.1.1 Inspirace v knize Daniel 7,9	72
19 Co je symbol?	73
Závěr	74
Použití barev v knize Zjevení	74
Užití symboliky barev i dnes	75
Použité zkratky	77
Biblické:.....	77
Apokryfy:.....	78
Ostatní použité zkratky:	78
Biblické texty	80
Anglická anotace.....	84

Úvod

Biblické knihy po všechna staletí tvořily a tvoří stále bohaté dědictví církve, přičemž některá místa byla a jsou i dnes pro lidi těžko uchopitelná. Kniha Zjevení sv. Jana je toho dobrým příkladem.

Je potřeba zamyslet se za jakých konkrétních okolností byla Kniha Zjevení sepsána. Je to doba, kdy byli křesťané vytlačováni na okraj společnosti, byli hanobeni a utiskováni pro svoji víru.

Celá kniha se nese v duchu symbolickém, je tedy těžké jí porozumět. Ve všech komentářích a odborných publikacích se dočteme, že pro porozumění Janově Apokalypse je nutné také znát apokalyptické knihy Starého zákona, zvláště knihu Daniel a Ezechiel.

Když si člověk všechny tyto okolnosti probere, zjistí, že přečíst si knihu Zjevení sv. Jana není vůbec snadná záležitost.

Janova apokalypsa pracuje se symbolikou čísel, zvířat a barev. Má práce se snaží vybrat a najít společná místa, která spojuje jedna a tatáž tematika, a to symbolika barev.

Na myšlenku psát diplomovou práci na toto téma mě přivedl P. Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L při semináři, který se zabýval knihou Zjevení sv. Jana. Tematika barev v Apokalypse není zpracována v takovém rozsahu, jako je například vypracována symbolika čísel a zvířat. Mojí snahou bylo tedy najít, co nejvíce výkladů k barvám v Apokalypse jak v biblických slovnících, tak i v odborných časopisech a knihách, a také paralelní místa ke stejné tematice ve Starém i Novém zákoně.

Diplomová práce je rozdělena podle kapitol knihy Zjevení, kterých se vybraná tematika týká. Jednotlivé kapitoly jsou děleny na úryvek vybraný z Janovy Apokalypsy, vysvětlující část nashromážděnou z odborných publikací a článků k barvám, inspirace ve Starém zákoně a paralelní místa v Novém zákoně. Ne vždy se mi ale podařilo uvést celé toto schéma. Bylo by troufalé (vzhledem k tématu) vnášet do studijní části diplomové práce vlastní myšlenky. Všechny výklady, se kterými se snažím pracovat, jsou tedy nashromážděné z odborných publikací.

1 Apokalyptická literatura

Na konci období Starého zákona vzniká apokalyptická literatura, ve které se spojují prvky prorocké a sapienciální.¹ Ve Starém zákoně se apokalyptické texty nacházejí v knihách Ezechiel, Izaiáš, Zachariáš, Joel a Daniel. Obsahem apokalyptických knih jsou většinou vize budoucí, které poučují čtenáře o posledních věcech a jsou spojeny s napomenutím. Apokalyptická literatura je vlastně mladší formou prorocství a chápe sebe sama jako zjevení Božích tajemství. Má v oblibě alegorický obrazný způsob řeči a používá také ráda rozmanitou symboliku, sny, vidění nebo rozjímání.² Klíčem k pochopení snů, vidění a posvátných textů je vždy Slovo Boží a bez tohoto předporozumění je kniha Zjevení sv. Jana těžko srozumitelná.³ Apokalyptickou literaturu nelze chápat doslovně, stejně jako ji není možné interpretovat bez přihlídnutí k době, ve které byla sepsána. Kdo tedy chce porozumět poselství apokalyptických spisů musí znát dobové pozadí a myšlení té doby.⁴

Velmi precizně to vyjadřují slova Konstituce Dei verbum: „*Je třeba, aby vykladač pátral po smyslu, jaký v daných okolnostech a v dobové i kulturní situaci chtěl svatopisec vyjádřit a vyjádřil pomocí literárních druhů v té době užívaných. Abychom totiž správně pochopili, co chtěl autor posvátného textu písemně vyjádřit, je třeba pozorně přihlížet k tehdejšímu vžitým způsobům myšlení, řeči a vyprávění, jaké byly běžné v jeho době, i ke způsobům, kterých se tehdy obvykle užívalo při vzájemném styku mezi lidmi.*“⁵ Je tedy důležité mít stále na mysli, jaký způsob myšlení a řeči byl v určité době běžný.⁶

V Novém zákoně je jediným kanonickým zástupcem apokalyptické literatury kniha Zjevení. Některé znaky v knize Zjevení vykazují jistou podobnost s apokalyptickou literaturou pozdního židovství, avšak apokalyptické schéma je zde naplněno novým obsahem a to zvěstí ukazující ke Kristu, ke Kristovu druhému příchodu a jeho vítězství.⁷

---

¹ LÉON-DUFOUR Xaver (a kol.): Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, str. 614.

² Srov. BOGNER Václav: Knihy prorocké III., Ezechiel, Daniel, Praha: Česká katolická charita, 1981, str. 7 - 8.

³ Srov. HRBATA Josef: Cestou domů, Řím: Velehrad: Křesťanská akademie, 1979, str. 66.

⁴ Srov. DOUGLAS J. D. (a kol.): Nový Biblický slovník, Praha: Návrat domů, 1996, str. 1148 - 1150.

⁵ DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o Božím zjevení Dei verbum, (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 107 - 123.

⁶ Srov. PBK: Výklad bible v církvi, Praha: Zvon, 1996.

⁷ Srov. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Praha: ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, český ekumenický překlad, 1996, str. 232.

Nechápejme však knihu Zjevení sv. apoštola Jana jako něco izolovaného, co se naprosto odlišuje od ostatních knih Nového zákona. Existuje několik míst, kde můžeme pozorovat určité podobnosti.⁸ Všimněme si například toho, že Apokalypsa sv. Jana spolu s listem Petrovým prohlašuje křesťany výslovně za „královské kněžstvo“ v Izraeli (Zj 1,6; 5,10; 20,6; 1 Petr 2,5.9).⁹

Křesťanské společenství je v Novém zákoně chápáno jako podílník na Mesiášské důstojnosti a jeho královské i kněžské úloze.¹⁰ V knize Zjevení sv. Jana se vyskytuje na mnoha místech bílá barva, která je symbolem „královského kněžstva“ (Zj 3,4; 7,9.14; 15,6; 19,8.11.14).

Knihy Zjevení čerpá především z knihy Daniel, Ezechiel a Zachariáš, jak už bylo výše řečeno. Také prorok Joel je bohatým zdrojem apokalyptického materiálu pro Nový zákon, který jej z knihy Joel pouze přebírá a užívá v podobných souvislostech.¹¹ A právě nejvíce textů z knihy Joel, ale také z knihy Daniel, se objevují v knize Zjevení.

Zvláště pak kniha Daniel má pro knihu Zjevení velký význam. Z tohoto starozákonního textu pochází značný počet použitých obrazů, které ovšem nyní v knize sv. Jana zastávají jinou funkci. Všechny obrazy použité v knize Zjevení totiž slouží jako poselství o Kristu a k posílení křesťanské víry,¹² a proto byla pro církve kniha Zjevení za všech dob aktuální a zůstává jí dodnes. Blížkost zde znamená odevzdanost Bohu a Ježíši Kristu a vstup do posledního dění. Jan proto vybízí křesťany k věrnosti, k horlivosti pro Pána a k čistotě víry.¹³ V Novém zákoně najdeme mnoho míst s podobnou tematikou v synoptických apokalypsách u Matouše, Marka, Lukáše, ale také v knihách sv. Pavla, především ve 2 Sol 2, 1 - 12.¹⁴

Knihy Zjevení mluví obraznou symbolickou řečí, nám už ne zcela blízkou, ale ne nepochopitelnou.¹⁵ Dává stejný důraz jak na sluchové vjemy, tak i na zrakové. Tímto způsobem spolupracuje s představivostí čtenáře.

Symbol je současně zahalením i zjevením, proto je také interpretace symbolů tak obtížná.¹⁶ Apokalypsa odhaluje tajuplnou řečí běh dějin až k Poslednímu soudu

⁸ Srov. SCHEUCH Richard: Průvodce Apokalypsou, Praha: Česká katolická charita, 1989, str. 12.

⁹ LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 176.

¹⁰ Tamtéž, str. 176.

¹¹ BENEŠ Jiří: Dvanáctka. Úvod do studia malých proroků, Praha 2006, str. 67.

¹² Srov. GIESEN Heinz: Kniha Zjevení apoštola Jana, Praha: Kostelní – Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, str. 12.

¹³ Srov. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ČEP, str. 233.

¹⁴ Srov. RAHNER Karl, VORGRIMLER Herbert: Teologický slovník, Praha: Zvon, 1996, str. 20.

¹⁵ Srov. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ČEP, str. 232.

¹⁶ Srov. HEINZ-MOHR Gerd: Lexikon symbolů, obrazy a znaky křesťanského umění, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 8.

a k tomu používá různých symbolů. Má v oblibě alegorický způsob řeči. „*Při výkladu symbolického, při převádění do řeči pojmů, zůstane ovšem vždycky nějaký nepřeložitelný zbytek. Právě proto, že symbol poukazuje k nepochopitelnému a reprezentuje je, nemůže jej naše ratio dostatečně uchopit.*“¹⁷ (Např. užití barev v určitých situacích u Jana je pro nás dnes už těžko pochopitelné, konkrétně můžeme uvést příklady jako je smaragdová duha ve Zj 4,3, barevní koně ve Zj 6 nebo purpur ve Zj 17,4 a další).

Autor chtěl povzbudit své současníky v těžkých situacích, když byli pro svoji víru vytlačováni na okraj společnosti. Ukazuje tedy vítězství Beránkovo a těch, kteří se rozhodli Beránka zcela následovat. Kniha má naplňovat radostnou naději srdce pronásledovaných, přesvědčených nezvratně o Kristově vítězství a o příchodu Božího Království. Všech se týkají slova zmrtvýchvstalého Krista: „*Nic se neboj utrpení, které na tebe čeká: ďábel se chystá zkoušet vás po deset dní. Bud' věrný až do smrti a dám ti odměnu života*“ (Zj 2,10).¹⁸

Zjevení Janovo bylo napsáno jako aktuální výzva v určité době, tedy na konci 1. a na počátku 2. století, a nelze jej z tohoto historického rámce vyjmout.¹⁹ Tedy i symboly použité v knize lépe pochopíme v kontextu doby, ve které autor knihy žil. Pěkně to vystihují slova Heinze Giesena: „Jen ten, kdo si dá práci, aby poznal jazyk a styl autorova myšlení, může porozumět poselství knihy. Zabývat se jí jen povrchně vede k nedorozumění.“²⁰ Čtenář si musí všimnout symbolů a obrazů, které autor knihy používá, aby lépe pochopil význam a smysl jednotlivých částí. Nesmí se ale zdát, že kniha Zjevení nemá dnes už co říci, to je omyl, autorovi jde především o popis lidské existence před Bohem.²¹ Janovi jde správný vztah člověka k Bohu, nemá v úmyslu předpovídat nějaké katastrofy a smrtící události. Kdo se přidá na stranu Beránkova, má proti všemu zdání, jistotu spásy.²²

K lepšímu pochopení musí člověk znát linii apokalyptického myšlení. Apokalyptik spoléhá na to, že Bůh daruje svému lidu na konci světa spásu, a to je rozhodující pro všechno stvoření. Protože konec přivodí sám Bůh, nemůže lidské snažení budoucí čas světa navodit ani urychlit. Proto je velmi důležité nespoléhat se na lidské síly, ale důvěřovat pouze Bohu a odevzdávat se mu i ve zkouškách a utrpení.²³

---

¹⁷ LURKER Manfred: Slovník biblických obrazů a symbolů, Praha: Vyšehrad, 1999, str. 11.

¹⁸ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 379.

¹⁹ Srov. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ČEP, str. 232.

²⁰ GIESEN: op. cit., str. 11.

²¹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 22.

²² Srov. tamtéž, str. 23.

²³ Srov. tamtéž, str. 13.

2 Struktura

Kniha tvoří literární jednotu s předmluvou (1,1 - 3) a doslovem (22,6 - 20).²⁴ Dobu sepsání datujeme mezi r. 92 a 96 po Kr., tedy do období konce vlády císaře Domitiana. Kniha nese nadpis „Zjevení Ježíše Krista“²⁵, a toto zjevení předává anděl Janovi, který je na malém ostrově Patmu (1,9) v Egejském moři, jihozápadně od Efesu.²⁶ Na Patmu je Jan vězněn „pro Boží slovo“, jak píše v úvodu knihy.

Autor posílá tento spis církevním obcím v západní oblasti Malé Asie, které zde obrazně reprezentují křesťanstvo. Obcí je celkem sedm, čímž chtěl autor zřejmě symbolicky vyjádřit dokonalost a úplnost.²⁷

Dnešní výklady se snaží chápat knihu Zjevení hlavně historicky.²⁸ Snaží se brát v úvahu historické okolnosti Janovy doby, a to pronásledování křesťanů.²⁹ „Jan mluví o soužení a vytrvalosti adresátů a vysvětluje, že je na Patmu „pro Boží slovo“, což se většinou vykládá jako věznění či exil. (Atmosféra celé knihy tomu odpovídá. Patmos byl jedním z malých ostrovů, sloužící za místo exilu; v té době existoval druh exilu, který mohl uložit římský správce provincie).“³⁰

Obsah zjevení dostává Jan od anděla, Božího posla. Tento anděl dává Janovi jistotu, že zjevení je od Boha. Jan má toto poselství zapsat, aby se dostalo k posluchačům a čtenářům. Zjevení má charakter veřejný, má se tedy dostat ke všem.³¹ Obsah svědectví se Jan snaží vystihnout v obrazech a symbolech či podobenstvích, které pravděpodobně přejal z apokalyptické řeči Starého zákona.³²

V části listů sedmi církvím je představeno sedm konkrétních maloasijských obcí, které reprezentují v této římské provincii veškeré křesťanstvo, dokonce mohou symbolicky představovat celou církev (Zj 1,4 - 3,22). Jan upozorňuje církevní obce na jejich hrozivý

---

²⁴ Srov. GIESEN: op. cit., str. 19.

²⁵ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

²⁶ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

²⁷ Srov. GIESEN: op. cit., str. 11.

²⁸ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, Praha: ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, český ekumenický překlad, 1991, str. 443.

²⁹ Srov. HÖRSTER Gerhard: Úvod do Nového zákona, Praha: Oliva, 1994, str. 205.

³⁰ BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

³¹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 17.

³² Srov. tamtéž, str. 17.

stav víry a ukazuje jak mohou obstát. Ohrožení křesťanské víry vidí Jan především v pohanských kultech, které jsou svými slavnostmi lákavé i pro křesťany.³³

První část zjevení (4,1 - 11,19) začíná popisem nebeského dvora, v jehož středu je Bůh a Beránek (kap. 4 - 5) a mluví se o svitku se sedmi pečeti. Sedmá z pečetí (8,1) je úvodem k vizi sedmi andělů se sedmi polnicemi, na něž ve Zj 8,6 začínají troubit.³⁴ Kapitoly 4 - 22 jsou popisem apokalyptického dramatu, kdy obstojí jen ti, kteří si zachovají víru v Boha.³⁵

Druhá část zjevení končí Kristovým vítězstvím a dovršením dějin (19,11 - 22,5). Vizionář popisuje Krista jako velkého vojevůdce, velícího nebeským vojskům, jako Krále králů a Pána pánů (Zj 19,16; 1 Tim 6,15). Zj 19,11 - 12 představuje Krista takto: „A viděl jsem nebesa otevřená, a hle, bílý kůň, a na něm seděl ten, který má jméno Věrný a Pravý, neboť soudí a bojuje spravedlivě“. Tento ale není stejný jako první kůň z apokalyptických jezdců ve Zj 6,2, který byl koněm zkázy a války. Bílý kůň v tomto místě má představit Krista jako vítěze.³⁶

Na konci přichází nové nebe a nová země a nový Jeruzalém sestupuje z nebe (21,1–22,5). Závěrečná slova zní: „*Tato slova jsou věrná a pravá*“ (Zj 22).

„*Apokalypsa jako list začala a jako list končí (22,21): velmi jednoduchým závěrečným požehnáním „všem svatým“, tj. těm, které nezískal Satan ani šelmy.*“³⁷

2.1 Rozdělení podle obsahu

A. Prolog: 1,1-3

B. Listy sedmi církvím 1,4 - 3,22

1. Úvodní formule s chválou, zaslíbením a Boží odpovědí (1,4 - 8)
2. Úvodní vize (1,9 - 20)
3. Sedm listů (2,1 - 3,22)

C. I. část zjevení 4,1 - 11,19

1. Vize nebeského dvora: Postava na trůnu a Beránek (4,1 - 5,14)

---

³³ Srov. GIESEN: op. cit., str. 10.

³⁴ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

³⁵ Srov. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ČEP, str. 232.

³⁶ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 172.

³⁷ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

2. Sedm pečeti (6,1 - 8,1)
3. Sedm polnic (8,2 - 11,19)
- D. II. část zjevení 12,1 - 22,5
  1. Vize draka, šelem a Beránka (12,1 - 14,20)
  2. Sedm ran a sedm misek (15,1 - 16,21)
  3. Soud nad Babylónem, velkou nevěstkou (17,1 - 19,10)
  4. Kristovo vítězství a konec dějin (19,11 - 22,5)
- E. Epilog (se závěrečným požehnáním) 22,6 - 21.**³⁸

2.2 Autor knihy

Přibližně do 3. století byl podle staré církevní tradice ztotožňován autor knihy Zjevení s apoštolem Janem, synem Zebedeovým.³⁹ Proti autorství apoštola Jana jsou však dnes uváděny jazykové i teologické důvody. Jazykové rozdíly jsou patrné hlavně při používání slov: Beránek Boží, Jeruzalém, národy pohanské a židovský lid. Také z teologického hlediska je kniha Zjevení zaměřená více do budoucí eschatologie než evangelium sv. Jana.⁴⁰ Již v polovině 3. století poukázal na některé odlišnosti mezi Zjevením a Janovými spisy biskup Dionysius z Alexandrie.⁴¹

Dnes se spíše domníváme, že autor knihy patřil mezi janovské žáky a stoupence. Sám autor se představuje jako inspirovaný prorok. Na začátku knihy a na konci se autor představuje jako Jan, což ve spisech apoštola Jana také nenalezneme.⁴²

Dnes tedy můžeme říci, že Jan je židokřesťanský prorok, který není totožný ani s Janem Zebedeovým, ani s autorem Janova evangelia nebo listů.⁴³

Autor knihy Zjevení se staví do jedné řady s námi, nevyvyšuje se, ale označuje se za křesťana mezi křesťany, za našeho bratra.⁴⁴

³⁸ BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

³⁹ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 442.

⁴⁰ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 825 - 826.

⁴¹ Srov. HÖRSTER: op. cit., str. 206.

⁴² Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 825 - 826.

⁴³ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

⁴⁴ Srov. HRBATA: op. cit., str. 67.

3 Barvy obecně

Barvy vždy byly nositelé symbolických významů, které často charakterizují zásadní rozlišení barev teplých a studených, světlých a tmavých. Použití barev tedy není nikdy náhodné, ale vždy ukazuje na nějaký význam. Z barev můžeme vyčíst duševní nálady, lidské vlastnosti, hierarchické zařazení apod. Takto byly užívány i ve starověku.⁴⁵ Podíváme-li se například do starověkého Egypta, zjistíme, že zde „barvu“ a „podstatu“ označovali stejným slovem; a když se řekne, že člověk nezná barvu bohů, znamená to neproniknutelnost jejich podstaty.⁴⁶

Zajímavostí je, že asijské národy chápou čtyři světové strany ve čtyřech barvách.⁴⁷ Toto pojetí ale můžeme nalézt také v knize Zachariáš, kdy počet čtyř spřežení naznačuje patrně čtyři světové strany a zahrnuje tak celý okružek světa. V každém voze jsou zapřažené koně jiné barvy, což by odpovídalo chápání čtyř stran ve čtyřech různých barvách (Zach 6,2 – 3).⁴⁸

Autor knihy Zjevení také pracuje se symbolikou barev. Souhrnně by se dalo říci, že bílá je u Jana barvou božství, radosti a nebe, černá je barvou smrti a červená je barvou přepychu.⁴⁹

V západní církvi bylo vnímání symboliky barev velice živé a užívané až do středověku. Ve středověkém umění měla symbolika barev také svůj řád. Tak například červená se užívala jako barva Boha Otce, modrá barva byla používána pro Boha Syna a pro Pannu Marii, a zelená pro Ducha svatého.⁵⁰

To, že naši předkové kladli důraz na symboliku barev můžeme dnes vidět například na výtvarných dílech a ve výzdobě kostelů.

3.1 Barvy v hebrejském světě

Hebrejšтина neuvžívá vlastní výrazy pro barvy, ale pro pojmenování barevných odstínů používá věci, které jsou pro každou barvu charakteristické. Například pojem mléko slouží

---

⁴⁵ Srov. BECKER Udo: Slovník symbolů, Praha: Portál, 2002, str. 27.

⁴⁶ LURKER: op. cit., str. 25.

⁴⁷ Srov. tamtéž, str. 25.

⁴⁸ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE: Výklady ke Starému zákonu IV., knihy prorocké, Izaiáš až Malachiáš, Praha: Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, str. 816.

⁴⁹ Srov. HÖRSTER: op. cit., str. 204.

⁵⁰ Srov. BECKER: op. cit., str. 27.

k tomu, aby vyjadřovalo barvu bílou (Gn 49,12), orná půda zase označuje barvu červenou, safír modrou a zelená se opisuje jako barva rostlin.⁵¹ Přídavná jména označující barvy ve Starém i Novém zákoně se téměř nevyskytují, a to z několika důvodů. Prvním je, že Bible je zpráva o Božím jednání s národem, nejde zde o subjektivní líčení estetických zážitků, proto Bible neplýtvá v popisných pasážích adjektivy barev.⁵² Druhý důvod je lingvistický. Biblická hebrejšтина neměla vyvinutý dostatek slov pro vyjádření barev. Vystižení barev bylo velmi těžké, proto používá Bible opisu, podobenství a metafor pro dostatečné uchopení pojmů barev.⁵³ Nedostatek slov pro vyjádření barev ukazuje na chybějící zájem hebrejského lidu o barvy jako estetickou zkušenost. Hebrejský lid se zajímal spíše o materiál, ze kterého byla určitá věc zhotovena, a podle něj odvozoval i barvy.⁵⁴ A proto výrazy pro barvy jsou spíše podle původu materiálu než podle odstínu. „Například argámán, obvykle překládáme jako „purpur“, je červeně purpurová, zpravidla vlněná látka. Jedná se o slovo přejaté, které pravděpodobně znamená „daň“. Jiná podobná slova, šání, karmil, tola buď odkazují na murex, měkkýše, z něhož se získává drahé barvivo, nebo na červce, poskytujícího sytou červeně.“⁵⁵ Proto ten, kdo byl oblečen do purpuru, nebyl vnímán jako krásný, ale znamenalo to, že je bohatý nebo král či jiná významná osobnost. A naopak, ten, kdo byl oblečen do pytlaviny nebyl ošklivý, ale kající nebo žebrák. A proto bylo snazší užití těchto opisů pro symboliku barev, jak to vidíme ve Starém zákoně, v Novém zákoně a právě také v knize Zjevení.⁵⁶

Můžeme se podívat na několik příkladů z Bible, jaký význam barvy hrály. Čtyři kultické barvy Tóry jsou světlá šarlatová červeně, tmavá purpurová červeně, purpurová modř (či purpurová fialová) a bílá; ze čtyř barev byly utkány přikrývky a záclony stánku (Ex 26,1.31). Kněžský plášť byl celý z fialově purpurové vlny, dole na lemu byla přišita „granátová jablka z látky fialově purpurové, nachové a karmínové“ (Ex 39,22 nn).⁵⁷

Vojáci, kteří hanobili Ježíše jako krále Židů, mu nasadili na hlavu trnovou korunu a „přes ramena mu přehodili purpurový plášť“, který měl představovat královský šat. (Jan 19,2).⁵⁸

U Izaiáše najdeme jak proti sobě stojí bílá jako barva čistoty a proti ní červená jako barva hříšnosti (Iz 1,18).⁵⁹ Ve vidění Zachariáše hrají důležitou roli čtyři barevní koně

⁵¹ Srov. LURKER: op. cit., str. 25.

⁵² DOUGLAS: op. cit., str. 90 - 91.

⁵³ Srov. tamtéž, str. 90 - 91.

⁵⁴ Srov. tamtéž, str. 90 - 91.

⁵⁵ Tamtéž, str. 90 - 91.

⁵⁶ Srov. DOUGLAS: op. cit., str. 90 - 91.

⁵⁷ LURKER: op. cit., str. 25.

⁵⁸ Srov. tamtéž, str. 25 - 26.

ve čtyřech spřeženích, kteří vyražejí na svoji jízdu v protisměru dráhy slunce. V symbolice mají tedy zlověstný význam (Zach 6,2). Podobný výjev nalézáme právě i u Jana v knize Zjevení, i když zde barvy hrají jinou roli než u Zachariáše.⁶⁰

Novozákonní autoři už byli dokonale vybaveni rozsáhlým slovníkem barev, ale vzhledem ke svému předmětu se o barvy zajímali ještě méně než pisatelé Starého zákona.⁶¹ Zájem používat barvy a symboliky barev najdeme nejvíce v knize Zjevení. Zde je to ale pochopitelné, protože kniha Zjevení, narozdíl od ostatních knih Nového zákona, je jiného zaměření a jiného žánru.

---

⁵⁹ Srov. LURKER: op. cit., str. 25.

⁶⁰ Srov. tamtéž, str. 25 - 26.

⁶¹ Srov. DOUGLAS: op. cit., str. 90 - 91.

4 Bílá barva, symbol radosti a naděje

Ze všech barev se v textech Zjevení sv. Jana nejčastěji objevuje barva bílá. Proto začneme touto barvou a budeme jí věnovat samostatnou úvodní kapitolu. V řeckém jazyce λευκός, ἡ, ὄν znamená světlý, jasný, bělostný, bílý.

Bílá barva je barvou světla, čistoty a dokonalosti, je barvou nezlomeného světla a absolutní pravdy.⁶² Spolu s černou má mezi ostatními barvami zvláštní postavení. Je blízká absolutnímu, počátku a konci, jejich sjednocení. Často se objevuje při svatebních, iniciačních, ale i pohřebních obřadech (např. v Japonsku je barvou smuteční a také barvou vyhrazenou určitým rituálním aktivitám).⁶³

Podíváme-li se do Starého nebo Nového zákona zjistíme, že bílá barva se vždy objevuje ve spojení s nevinností, radostí a čistotou. V Bibli je bílá barva vždy symbolem svátků a radostí, je barvou světla a života.⁶⁴ V Bibli najdeme všechny tyto výrazy např. v Kaz 9,8: „*Tvé šaty at' jsou v každé době bílé a tvá hlava at' nepostrádá vonný olej.*“⁶⁵ Nebo když se podíváme do knihy Sir 43,18: „*Jako když se ptáci slétají k zemi, sype vločky sněhu, a ty usedají, jako by se snášela hejna kobylek. Jeho krásnou bělostí je oslněno oko a srdce žasne nad jeho přívalem.*“ Také zákon předepisoval, aby se při stavbě stánku úmluvy a okolního nádvoří použilo bílé, jemně tkané hedvábí (Ex 26,1; 27,9), a kněžská suknice a turban mají být celé z bílého hedvábí (Ex 28,39).⁶⁶ Bible používá všechny výrazy pro zařazení bílé barvy a přisuzuje jim nový eschatologický rozměr. Bílá barva označuje všechny, kdo jsou nějak ve spojení s Boží slávou, to jest nebeské nebo proměněné bytosti.⁶⁷ Nebeské bytosti vystupují v bílém oslnivém rouchu (v knize Dan 7,9 je to sám Bůh; Ez 9,2 - muž ve lněném rouchu; Lk 24,4 nebo Sk 10,30 - anděl; ve Zj 4,4 - čtyřiaadvacet starců na nebeském dvoře a ve Zj 1,13n je to samotný Kristus).⁶⁸

V knize Zjevení sv. Jana představuje bílá barva dokonalou čistotu a nevadnoucí slávu.⁶⁹ Nejvíce zdůrazňuje Jan bílou barvu při popisu Věkovitého, tedy i Krista, dále při popisu nebe a bytostí, které jsou ve spojení s Bohem. Při používání bílé barvy dává Jan

---

⁶² Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 253.

⁶³ Srov. BECKER: op. cit., str. 30.

⁶⁴ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 27.

⁶⁵ Srov. LURKER: op. cit., str. 30.

⁶⁶ Srov. tamtéž, str. 31.

⁶⁷ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 27.

⁶⁸ Srov. tamtéž, str. 27.

⁶⁹ LURKER: op. cit., str. 31.

velký důraz na její eschatologický význam, např. bílý kamínek (Zj 2,17), bílý oblak (Zj 14,14), bílý kůň (Zj 19,11) a bílý trn (Zj 20,11).

Nebeská běloba se neobjevuje nikde v průběhu Kristova pozemského života kromě události na hoře Proměnění, kde Kristův šat „*byl zářivě bílý, jak by jej žádný bělič na zemi nedovedl vybělit*“ (Mk 9,3).⁷⁰ A při vzkříšení Páně byli přítomni u hrobu andělé, kteří byli oděni „v bílých šatech“ (Jan 20,12). Když se vzkříšený Kristus zjevil Marii z Magdaly „*jeho vzezření bylo jako blesk a jeho roucho bílé jako sníh*“ (Mt 28,3).⁷¹ Taková běloba je barvou svatých a proměněných bytostí, očištěných od hříchů (Iz 1,18; Žl 51,9) krví Beránkovou (Zj 7,13 - 14: ti, kteří vešli do nebeského Jeruzaléma z velikého soužení „*vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově*“); bytostí, které mají podíl na slávě Boží (Zj 7,9 - 13), a které tvoří bíle oděný doprovod vítěze (Zj 3,4), je to nespočetný zástup, provolávající svou radost ve věčné slavnosti světla, Beránek se spojí s nevěstou, oděnou do „skvěle bílého kmentu“ (Zj 19,1 - 14).⁷²

Bílá je rovněž barvou křestní. V rané církvi se křtilo o Velikonocích a nově pokřtění nosili bílé šaty na znamení nabytí původní nevinnosti, které odložili až osmý den po křtu, a tomuto dni se říká „bílá neděle“. Ve východní církvi vstupují lidé v bílém rouchu do křestní lázně.⁷³

Bílé šaty děvčat při prvním přijímání a svatebních družiček symbolizují nevinnost a panenství. V římském obřadu je bílá barva vyhrazena pro svátky Páně (s výjimkou pašijních dnů), Matky Boží, mučedníků a panen.⁷⁴

4.1 Bílá barva v jednotlivých textech knihy Zjevení

Bílá barva je barvou Božího zjevení, tento moment můžeme vidět už u proroka Daniela. Symboliku bílé barvy více rozvíjí Jan ve své knize Zjevení, kdy bílá navozuje představu dokonalé čistoty, konečné vítězství a věčnou blaženost, tedy bytí s Bohem (Zj 4,4; Zj 7,9; Zj 13,14).⁷⁵

Autor knihy Zjevení používá bílou barvu pro nebeské bytosti, a bytosti, které jsou ve spojení s Bohem. Používá tedy symboliku bílé pro pasáže, kde ukazuje radostnou

⁷⁰ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 27.

⁷¹ Srov. LURKER: op. cit., str. 31.

⁷² LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 27.

⁷³ Srov. LURKER: op. cit., str. 31.

⁷⁴ Srov. tamtéž, str. 31.

⁷⁵ Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 253.

blízkost Boží, blaženost a radost.⁷⁶ Jedinou výjimkou je Zj 6,2, kde bílá barva neodpovídá klasické symbolice.

4.2 Bílý oděv

Oděv nejenže zahaluje člověka, ale zároveň ho odhaluje.⁷⁷ Podle oděvu se pozná také jeho nositel a stav duše. Oděv může ukazovat radost, zármutek či pokání. Slovesa „obléci“ a nebo „svléci“ souvisí velmi úzce s vyvolením, křtem, pokáním a spásou.⁷⁸ Například obléci bílý oděv při křtu znamená stát se novým člověkem (Řím 13,12; Ef 4,22).⁷⁹ Bílý oděv při křtu symbolizuje vzkříšení, je svatebním rouchem, kterým dostává člověk možnost podílet se na nebeské hostině.⁸⁰ Pravá je totiž jediné čistota, která vyplývá z očištění srdce, ze skutečného bytí s Bohem (Mt 5,8).⁸¹ Dokladem toho, že oděv vypovídá o tom, kdo jej nosí, jsou změny oděvů. Ten, kdo dostane nový oděv, stává se novým člověkem (Zj 6,11; Zj 3,5; Zj 7,9). Ovšem tento nový oděv může člověku dát jen Bůh. Aby člověk mohl zůstat v Boží přítomnosti, je třeba, aby obdržel od Boha Otce oděv spásy, tedy bílý oděv.⁸² Jde o to, mít bílé roucho vyvolených, být obnoven v celé své bytosti.⁸³ Znamená to, že člověk je přijat do společenství s Bohem. Bílý oděv symbolizuje postavení toho, kdo jej nosí.⁸⁴ Ukazuje to, že ti, co mohou nosit bílý oděv, byli uznáni za hodné zvláštního vztahu k Bohu, jsou svatí. Tato svatost ale souvisí s tím, že člověk vstupuje do společenství s Bohem. Jde o bílé roucho vyvolených, které ukazuje na obnovení v celé jejich bytosti.⁸⁵

---

⁷⁶ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 27.

⁷⁷ Srov. ALLMEN von Jean-Jaques (a kol.): Biblický slovník, Praha: Kalich, 1987, str. 176.

⁷⁸ Srov. tamtéž, str. 177.

⁷⁹ Srov. tamtéž, str. 177.

⁸⁰ Srov. LURKER: op. cit., str. 265.

⁸¹ Srov. ALLMEN: op. cit., str. 177.

⁸² Srov. tamtéž, str. 177.

⁸³ Tamtéž, str. 177.

⁸⁴ Srov. tamtéž, str. 176.

⁸⁵ Srov. tamtéž, str. 177.

5 Povolávací vidění (Zj 1,9 - 20)

Kapitola, která je v mnoha biblických překladech označována jako „povolávací vidění“ nebo „povolání Jana“ nám v několika obrazech popisuje Božskou moc a lásku Krista. Důležité je zmínit, že Jan dostává úlohu prostředníka zjevení přímo od Krista, jak o tom sám píše v této kapitole.⁸⁶

Jan krátce popisuje místo své vize a zároveň situaci, ve které se nachází.⁸⁷ Autor mluví o hlasu, který zaznívá jako polnice, což je pro apokalyptickou literaturu charakteristické a znamená to, že to co Jan vidí nelze lidskou řečí dostatečně vyjádřit.⁸⁸ Kristus pověřuje proroka, aby to co viděl zapsal do knihy a poslal církevním obcím *do „Efezu, do Smyrny, do Pergama, do Thyatir, do Sard, do Filadelfie a do Laodikeje“* (Zj 1,11). Veršem 12 začíná vlastní vidění, když se Jan obrátí za hlasem, který slyší:⁸⁹

12 Obrátil jsem se, abych viděl, kdo se mnou mluví. A když jsem se obrátil, spatřil jsem sedm zlatých svícňů;

13 uprostřed těch svícňů někdo jako Syn člověka, oděný rízou až na zem, a na prsou zlatý pás.

14 Jeho hlava a vlasy bělostné jako sněhobílá vlna, jeho oči jako plamen ohně;

15 jeho nohy podobné kovu přetavenému ve výhni a jeho hlas jako hukot příboje.

16 V pravici držel sedm hvězd a z jeho úst vycházel ostrý dvouosečný meč; jeho vzhled jako když slunce září v plné své síle.

17 Když jsem ho spatřil, padl jsem k jeho nohám jako mrtvý; ale on vložil na mne svou pravici a řekl: "Neboj se. Já jsem první i poslední,

18 ten živý; byl jsem mrtev - a hle, živ jsem na věky věků. Mám klíče od smrti i hrobu.

19 Napiš tedy, co jsi viděl - to, co jest, i to, co se má stát potom.

20 Tajemství těch sedmi hvězd, které jsi viděl v mé pravici, i těch sedmi zlatých svícňů: Sedm hvězd jsou andělé sedmi církví, a sedm svícňů je sedm církví."

Jan vidí Krista uprostřed sedmi zlatých svícňů. Sedm zlatých svícňů (Zj 1,12) je přípravou na sedm církví.⁹⁰ Všechny použité obrazy při popisu přicházejícího Krista jsou symboly jeho moci a schopností. Tyto obrazy Jan nevytvořil, ale většinou mají základ

⁸⁶ Srov. GIESEN: op. cit., str. 34.

⁸⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 24.

⁸⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 35.

⁸⁹ Srov. tamtéž, str. 36.

⁹⁰ BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

ve Starém zákoně⁹¹ a budou mnohé z nich použity pokaždé, když se bude Kristus představovat na počátku jednotlivých listů církevním obcím.⁹²

Kristus přichází v oblacích (Zj 1,7), což je znamením jeho božství a znamená to, že přijde soudit lidi, stejně jako Bůh jeho Otec. Celý tento obraz je převzat z Dan 7,13.⁹³ Už u proroka Daniela přichází „s nebeskými oblaky“, tedy z Božského světa, „jakoby Syn člověka“. Jan tedy vidí Syna člověka přicházejícího s oblaky a také později ve Zj 14,14 posazeného „na bílém oblaku“. To vše jsou doprovodné jevy setkání s Pánem lidských dějin. Tato scéna má ukázat, že Kristus je Mesiáš a vykupitel, který přichází z nebe, tedy od Boha, a je právě stejným Pánem rovným Otci.⁹⁴

Obraz eschatologických oblak si zachovává svou symbolickou hodnotu pro dobu na konci světa, kdy budou věřící vyzvednuti od země a půjdou vstříc přicházejícímu Pánu (1 Sol 4,17; Zj 11,12).⁹⁵

Mesiáš Syn člověka (také např. v Mt 8,20) se tu ukazuje jako eschatologický soudce, jako v Dan 7,13 a Dan 10,6.⁹⁶ Říza, kterou je Kristus oděn ukazuje na kněžskou hodnost a zlatý pás na královskou důstojnost.⁹⁷

Jeho vlastnosti jsou vyjádřeny pomocí symbolů. Bělostné vlasy jsou znakem věčnosti, která je právě tak stará jako mladá. Je alfou i omegou počátkem i koncem.⁹⁸ Bílá barva je také obrazem čistoty a slávy.⁹⁹ Kristus se projevuje stejnou duchovní mocí, podivuhodnou silou a hloubkou tajemství, jako jeho Otec. Svatost Krista je totožná se svatostí Boha.¹⁰⁰

Dále se kniha Zjevení na tomto místě zmiňuje o ohni, doprovázejícím Boží zjevení, a o ohni soudu (Zj 1,14; 19,12).¹⁰¹ Oheň Kristových očí nám ukazuje na Boží vědění, ale zároveň také na lásku našeho Pána. Všim proniká a narozdíl od nás ho žádná překážka nedovede zastavit. Mosazné nohy znamenají stálost a pevnost. Atributy „oči jako plamen ohně“ a „mosazné nohy“ jsou užity také ve Zj 2,18, kde se nemluví o Synu člověka, ale o Božím Synu.¹⁰²

---

⁹¹ SCHEUCH: op. cit., str. 26.

⁹² Srov. tamtéž, str. 26.

⁹³ Srov. tamtéž, str. 26.

⁹⁴ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 286.

⁹⁵ Tamtéž, str. 286.

⁹⁶ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 829.

⁹⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 26.

⁹⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 37.

⁹⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 26.

¹⁰⁰ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 488.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, str. 298.

¹⁰² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 27.

Jeho vznešenost je hrůzostrašná a mocný hlas jako hukot vod. Drží sedm hvězd (sedm církevních obcí, srov. Zj 1,20) ve své pravici (tj. v moci) a jeho ústa se otvírají k vynesení rozsudku smrti, což je vyjádřeno symbolem dvojsečného meče vůči nevěrným křesťanům.¹⁰³

5.1 Inspirace ve Starém zákoně

Obdobné místo můžeme nalézt už v Danielově vidění muže ve lněném oděvu u řeky Chidekel (Dan 10, 1 - 13). Danielovi se zjeví „jakýsi muž“ (ostatní ho nevidí, ale bojí se, a tak se utíkají schovat). Jeho lněný oděv připomíná Božího posla, písaře z Ezechiela vidění (Vidění muže ve lněném šatě - Ez 9,2n.11; 10,2.6n).¹⁰⁴ „Zvláštní zjev onoho muže, který má něco společného s bytostmi z Ez 1, ukazuje na nebešťana. Není uvedeno jeho jméno, svou funkcí i jednáním však odpovídá Gabrielovi.“¹⁰⁵ Jako posel u Ezechiela i zde přichází posel proto, aby podal výklad toho, co bylo Danielovi zjeveno (srov. 8,16.19; 9,21.23) a podobným způsobem také Daniela oslovuje (8,22; 10,1).¹⁰⁶ To, že je oděn řízou až na zem je odznakem kněžství a zlatý pás kolem jeho prsou je znakem královské důstojnosti. Ve vidění u Ezechiela bílé roucho Božího posla ale také znamená, že přichází proto, aby vysvobodil ty, kteří jsou hodni záchrany (Ez 9,2).¹⁰⁷ V Danielově vidění má muž oči jako ohnivý plamen. Znamená to, že má Božské vědění, které proniká vším (Dan 10,6).¹⁰⁸ Ezechiel a obzvláště Daniel popisují muže ve svém vidění stejnými symboly jako Jan popisuje Krista ve svém vidění.

Také u synoptiků, když mluví Kristus Pán o tomto „Synu člověka“ (Mt 8,20), tj. o sobě, říká, že přijde slavně soudit (Mt 10,23) a že se na konci světa objeví v oblacích (Mt 24,64; Mk 14,62; Lk 22,69). Synu člověka je tedy dána moc, jaké žádný pouhý člověk nemůže dosáhnout (Mt 9,6; Mk 2,10; Lk 6,5; Jan 5,27).¹⁰⁹ Z toho všeho plyne, že právě tím chtěl Ježíš svým učedníkům a posluchačům naznačit, že na něj se vztahuje to, co předpověděl Daniel (Dan 7,13): „Díval jsem se v nočním vidění, a hle s nebeskými oblaky přicházel jakoby syn člověka...byla mu dána moc, sláva a království a sloužily mu všechny

---

¹⁰³ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 829.

¹⁰⁴ Izaiáš až Malachiáš, str. 623.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 623.

¹⁰⁶ Srov. tamtéž, str. 623.

¹⁰⁷ Srov. BOGNER: op. cit., str. 35.

¹⁰⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 36.

¹⁰⁹ Nový zákon, Nvlg, str. 47.

národy, kmeny a jazyky; jeho moc je věčná – a ta nepřestane, jeho království nebude zničeno.“ Souhrnně tedy lze říci, že názvem „Syn člověka“ zdůrazňuje Kristus Pán svou lidskou přirozenost, ale zároveň naznačuje své mesiášství. Obrat „přicházím v oblaku“ se ve Starém zákoně užívalo o Hospodinu, to znamená: Kristus zde o sobě prohlašuje, že je Bůh (Dan 7,13).¹¹⁰

Obrazy použité v této úvodní vizi slouží pro popis Krista v listech sedmi církevním obcím.¹¹¹

Jak už bylo výše řečeno, Jan se inspiroval v knize Daniel, kde se mluví o Věkovitém, tedy o Bohu v bílém rouchu a s bílými vlasy a vedle něj ještě o Synu člověka, který má přejmout vládu od Boha. Původ a přesný význam této postavy (tedy Syna člověka v Dan 7,13) není dosud přesně vyjasněn.

„V čase, kdy hrůza vrcholí a zlo triumfuje, spatřuje Daniel ve svém vidění novou scénu (Dan 7,9). Ponurost vlády šelem je vystřídána oslňujícím jasem Božího majestátu. Chystá se zasedání nebeského soudního tribunálu. Přichází „nejvyšší Soudce“. Je zde nazván „Věkovitý“. Označení lze chápat jako „Patriarcha dnů“, tedy ten, kdo je nade dny, tvůrce dnů, který je od věků až na věky. Jeho léta nezačínají ani nekončí.“¹¹² Na tuto skutečnost poukazují také bílé vlasy, které symbolicky znamenají věčnost. Tímto neobvyklým obratem má být zdůrazněna svrchovanost Nejvyššího. O jeho majestátu svědčí i jeho vzezření a vše, co ho obklopuje. Oblek „bílý jako sníh“ a vlasy „jako čistá vlna“ poukazují na vznešenost, čistotu a dokonalou spravedlnost. Ohnivý stolec či trůn, připomínající zároveň triumfální vůz, je dokladem, že zde může zasednout jen ten, nad kým oheň nemá moci, kdo naopak má oheň ve své moci.¹¹³

K Bohu přichází Syn člověka (Dan 7,13n). Zde ještě toto pojmenování nemá na mysli Krista Mesiáše, ale postavu vykupitele přicházející od Boha, která není přesně popsána, ale později bylo toto označení přeneseno na Krista. Toto zjevení ukazuje k Mesiáši, který přijde v plnosti dnů. V něm se prolomí Boží království na tuto zem. Je ale jasné, že tento Syn člověka patří k Bohu.¹¹⁴

Jan přebírá toto vidění proroka Daniela, ale spojuje celé vidění z Dan 7,9 a Dan 7,13 v Kristu. U Jana je tedy Kristus Syn člověka, který přichází v oblacích z nebe, tedy

---

¹¹⁰ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 504.

¹¹¹ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

¹¹² Izaiáš až Malachiáš, str. 607.

¹¹³ Tamtéž, str. 607.

¹¹⁴ Srov. tamtéž, str. 609.

od Boha a nese stejné atributy jako Bůh Otec, což znamená, že je stejným Pánem rovným Bohu Otci.¹¹⁵

Bílé vlasy tedy ukazují na věčnou existenci Krista, je stejné podstaty jako jeho Otec. Bílé vlasy u Hebrejů znamenaly „plnost dnů“, bylo to znamení Boží přízně. Ovšem bez spravedlnosti se bílé vlasy korunou slávy nestanou.¹¹⁶ Proto je Kristu zobrazen s bílými vlasy a ztotožňován s „Věkovitým“, bílé vlasy ukazují na jeho spravedlnost a věčnost. Bílá barva je ale také obrazem čistoty a slávy.¹¹⁷ Tyto všechny výpovědi vyzdvihují podstatu Ježíše Krista jako Božího syna, tedy toho, který má stejnou podstatu jako jeho Otec a má stejné atributy.

5.2 Paralelní místa v Novém zákoně

Zajisté nás při představě bílého roucha musí napadnout souvislost se zmínkou u synoptiků. Zde při proměnění na hoře Tábor zářil Ježíšův obličej jako slunce a jeho oděv byl „bílý jako světlo“ (Mt 17,2; Mk 9, 3; Lk 9,29). A stejně tak Jan viděl Syna Božího, jehož vzhled byl „jako když slunce září v plné své síle“ (Zj 1,16).¹¹⁸

Evangelista Marek doslova říká: „Jeho šat byl zářivě bílý, jak by jej žádný bělič na zemi nedovedl vybělit“ (Mk 9,3). Nový nebeský život byl v židovském prostředí chápán jako nové zářící roucho. Proměnění Ježíše tedy ukazuje na nebeský život, kterého se dostane spravedlivým po jejich vzkříšení.¹¹⁹

---

¹¹⁵ Srov. GIESEN: op. cit., str. 36.

¹¹⁶ Srov. DOUGLAS: op. cit., str. 1084.

¹¹⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 27.

¹¹⁸ Srov. LURKER: op. cit., str. 241.

¹¹⁹ Srov. LIMBECK Meinrad: Evangelium sv. Marka, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, str. 108.

6 List do Pergamu (Zj 2,12 – 17)

Čtenář se při četbě této části pozastaví nad spojením „dám mu bílý kamínek“. Existuje několik možných interpretací „bílého kamínku“, které vycházejí z našich znalostí o zvyklostech té doby. Naše úvahy se zaměří právě proto na 17. verš této kapitoly.

12 Andělu církve v Pergamu piš: Toto praví ten, který má ostrý dvousečný meč:

13 "Vím, kde bydlíš: tam, kde je trůn satanův. Avšak pevně se držíš mého jména a nezapřel jsi víru ve mne ani ve dnech, kdy můj věrný svědek Antipas byl zabit mezi vámi, tam, kde bydlí satan.

14 Jen to mám proti tobě, že u sebe máš zastánce učení Balaáмова. Jako on učil Baláka svádět syny Izraele, aby se účastnili modlářských hostin a smilstva,

15 tak i ty máš některé, kteří zastávají učení Nikolaitů.

16 Proto se obrať! Ne-li, brzo k tobě přijdu a budu s nimi bojovat mečem svých úst.

17 Kdo má uši, slyš, co Duch praví církvím: Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze skryté many; dám mu bílý kamínek, a na tom kaménku je napsáno nové jméno, které nezná nikdo než ten, kdo je dostává."

Hlavní snahou listu do Pergamu je ukázat na nebezpečí, které ohrožuje křesťany jak zvenčí tak zevnitř. V listu jde o křesťany, kteří mají účast na Kristově údělu pro jejich situaci.¹²⁰ Jejich město se totiž stalo centrem pohanského kultu, což pro křesťany znamenalo mnoho útrap.¹²¹ Křesťané zde musí zakoušet velká soužení. Je zde připomenuta i mučednická smrt jednoho člena obce, který dostává titul „věrný svědek“, protože vydával svědectví až do smrti. Největší nebezpečí ale vidí Jan uvnitř obce, protože ta snáší učení bludařů.¹²²

Obraz many je přislíben tomu, kdo vytrvá ve víře. Obratem „bílý kamínek“ se naráží na zvyk užívat ho v důležitých rozhodováních, např. na soudu se bílým kamínkem osvobozovalo, černým odsuzovalo, bělost byla znamením radosti a vítězství.¹²³ Také bílý kamínek se svým jménem dostávali vítězové v atletických závodech a poskytoval jim určité společenské výhody.¹²⁴ Zde je společenská výhoda chápána ve smyslu oprávnění ke vstupu do nového věku. Bílým kamínkem se tedy symbolicky vyjadřuje připuštění do nebeské blaženosti. Nové jméno na kamínku zde znamená vnitřní křesťanovo

¹²⁰ Srov. GIESEN: op. cit., str. 43.

¹²¹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 40.

¹²² Srov. GIESEN: op. cit., str. 43.

¹²³ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 42.

¹²⁴ Srov. GIESEN: op. cit., str. 45.

obnovení¹²⁵ a toto jméno je Ježíš (srov. Iz 62,2; Iz 65,15), je to jméno Boží (Zj 3,12), jméno Beránka a Otce, které budou mít vyvolení napsáno na čele jako znamení přináležitosti k Bohu a ke Kristu.¹²⁶ Podle Iz 65,15 v budoucím věku spásy, připraveném pro Boží služebníky, bude kralovat pokoj a radost. Jména nevěrných se bude užívat leda při kletbě (Jer 29,22) naproti tomu věrní dostanou nové jméno, jež bude vyjadřovat změnu, která nastala, a spásu, které jsou účastni.¹²⁷ Boží vyvolení obdrží zemi a svým služebníkům dá Bůh nové jméno. Znamená to účast na Kristově důstojnosti. To je známo jen těm věřícím, kteří zůstanou věrní. Jen ti, kteří se pevně drží Kristova jména (v. 13), se budou podílet na plném osobním společenství s Kristem při dovršení spásy.¹²⁸

Optimistické zaslíbení pro vítěze na konci listu je povzbuzením typickým pro apokalyptiku.¹²⁹

6.1 Inspirace ve Starém zákoně

O bílém kamínku se jinde ve Starém a Novém zákoně nedočteme, tak jako je zde uvedeno v Listu do Pergamu, pouze u Izaiáše 65,15 se můžeme dočíst o novém jménu (jak už bylo výše řečeno), které dostanou věrní Hospodinu, a toto nové jméno bude vyjadřovat spásu, které jsou účastni.¹³⁰ U Zachariáše se pak můžeme dočíst o kameni s novým znakem jako znamení Hospodinova zaslíbení (Zach 3,9).¹³¹

---

¹²⁵ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 833.

¹²⁶ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 281.

¹²⁷ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 243.

¹²⁸ GIESEN: op. cit., str. 45.

¹²⁹ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distanci/zjeveni.html>, (12.12.2007).

¹³⁰ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 243.

¹³¹ Srov. BENEŠ: op. cit, str. 280.

7 Ti, kteří neposkvrnili svůj bílý šat (Zj 3,1 - 6)

Za císaře Tiberia se stalo město Sardy střediskem pro zpracování sukna a vlny v Malé Asii, proto je také v této kapitole trojí zmínka o bílém rouchu.¹³² Barva oděvu v tomto případě vypovídá o postavení a povolání. Bílé, září prostoupené šaty ukazují často na překonání pozemské tělesnosti (andělé, osvícení, zemřelí apod.). Spojení „bylo jim dáno bílé roucho“ je symbolem vstupu do nového života, nového společenství.¹³³

1 Andělu církve v Sardách piš: Toto praví ten, který má sedmero duchů Božích a sedmero hvězd: "Vím o tvých skutcích - podle jména jsi živ, ale jsi mrtev.

2 Probud' se a posilni to, co ještě zůstává a je už na vymření! Neboť shledávám, že tvým skutkům mnoho chybí před Bohem;

3 rozpomeň se tedy, jak jsi mé slovo přijal a slyšel, zachovávej je a čiň pokání. Nebudeš-li bdít, přijdu tak, jako přichází zloděj, a nebudeš vědět, v kterou hodinu na tebe přijdu.

4 Přece však máš v Sardách několik osob, které svůj šat nepotřísnily; ti budou chodit se mnou v bílém rouchu, protože jsou toho hodni.

5 Kdo zvítězí, bude oděn bělostným rouchem a jeho jméno nevymažu z knihy života, nýbrž přiznám se k němu před svým Otcem a před jeho anděly.

6 Kdo má uši, slyš, co Duch praví církvim."

Tento list se celý nese v káravém tónu, protože obec je zřejmě mrtvá ve víře. Obci v Sardech přichází varování od Jana, aby byli lidé bdělí a nedávali v sázku svůj dar spásy, který dostali skrze Slovo. Jan ale také poukazuje na ty, kteří nepotřísnili svůj šat (Zj 3,4), znamená to tedy, že žijí v souladu s přijatou spásou. Proto mají jistotu, že budou mít společenství s Kristem při dovršení spásy.¹³⁴ Ten, kdo zvítězí nad zlem, dojde oslavy s Kristem.¹³⁵ Na tento verš navazuje verš následující, kde se říká, že „bude oděn bělostným rouchem“ ten, kdo se osvědčí v každodenním životě.¹³⁶ Bílé šaty se nosily při triumfálním průvodu.¹³⁷ To značí, že ten, kdo se neprovinil modloslužbou nebo nemravností, bude mít podíl na Kristově spáse. Znamená to, že Pán nevymaže z knihy života toho, kdo bude oblečen v bílé roucho (Zj 20,12; Ex 32,33; Iz 4,3; Lk 10,20)¹³⁸,

¹³² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 47.

¹³³ Srov. BECKER: op. cit., str. 290.

¹³⁴ Srov. GIESEN: op. cit., str. 48.

¹³⁵ Nový zákon, Nvlg, str. 833.

¹³⁶ Srov. GIESEN: op. cit., str. 48.

¹³⁷ Nový zákon, Nvlg, str. 833.

¹³⁸ Tamtéž, str. 833.

a že se k němu přizná před Otcem a jeho anděly (srov. Mt 10,32n) v soudný den.¹³⁹ Bílé roucho znamená nebeský oděv (Mk 9,3), je to symbol pro oslavený život v nebi s účastí na životě zmrtvýchvstalého Krista.¹⁴⁰ V knize života jsou zapsáni ti, kdo mají nebeské občanství. Mít bílé roucho tedy znamená dojít svatosti. Bílé roucho je důsledkem vyvolení a vyžaduje rozhodné odmítnutí hříchu a pohanských mravů.¹⁴¹

Malachiášova zmínka o pamětní knize sepsané před Hospodinem se jmény „těch, kteří se bojí Hospodina a mají na mysli jeho jméno“ (Mal 3,16) má nepochybně souvislost s knihou života zmiňovanou sv. Pavlem (Flp 4,3) a Janem zde ve Zj 3,5.¹⁴²

Malachiáš zapsané věrné Kristu sice charakterizuje, ale ještě více je popisuje Jan ve své knize. Jan píše nejen jaký bude úděl těch, kdo jsou zapsáni v knize života (Zj 21, 27), ale charakterizuje i ty, kdo v knize života zapsáni nejsou (Zj 13,8; 17,8) a sděluje, jaký bude jejich úděl (Zj 20,15).¹⁴³ Píše o podmínkách zapsání do knihy života a rozvíjí význam uchování, nebo lépe řečeno nevymazání z knihy života. Ve Zj 3,5 Jan píše, že se Bůh postaví na stranu takového člověka, přitaká mu a přizná se k němu před nebeským soudním dvorem. Stranou neponechává ani smysl knihy života. Jde o knihu, podle které bude Bůh soudit (Zj 20,12).¹⁴⁴

7.1 Inspirace ve Starém zákoně

V Dan 7,9 – 10 zasedá soud a jsou otevřeny knihy, kde jsou zapsány skutky králů a národů, a ty budou projednávány.¹⁴⁵ Daniel vidí, že usedá soudce. Popisuje ho jako starce velikého věku a v bílém rouchu s bílými vlasy. Jsou to symboly ukazující na Boha. V tomto případě nebudeme řešit symboly popisující Boha, ale knihu života. Jde nám jen o ty, kteří jsou oblečeni v bílé roucho (Zj 3,4) a tudíž jsou zapsáni v knize života, protože bílé roucho smí nosit jen ten, kdo je zapsán v knize života.

Zápis v knize života je milostivým činem Božím, člověk jím získává právo účasti na věčném životě a vstupu do Božího království (Zj 21,26n). Avšak může toto právo ztratit a už zapsané jméno může být z knihy života vymazáno, jestliže se člověk Bohu zpronevěří.

---

¹³⁹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 48.

¹⁴⁰ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 447.

¹⁴¹ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 488.

¹⁴² BENEŠ: op. cit, str. 300.

¹⁴³ Srov. tamtéž, str. 300.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, str. 300.

¹⁴⁵ Srov. BOGNER: op. cit., str. 168.

Zmínku o knize života můžeme nalézt i ve Starém zákoně v Ex 32,32n; Žl 69,29; Dan 12,1n.¹⁴⁶

7.2 Paralelní místa v Novém zákoně

V Jud 23 se mluví o opaku těch, kteří jsou uvedeni ve Zj 3,4, kteří mají právo nosit bílé roucho. V listu Judy můžeme vidět varování před bludaři, před těmi, co mají „šat potřísněný tělesností“. Někteří biblisté se domnívají, že tento plášť znamená způsob života. V tomto případě jde tedy o falešný způsob života. Budou to tedy zřejmě ti, co nevysvlékli starého člověka, jak o tom mluví Pavel v Kol 3,9; nebo se neoblékli v Pána Ježíše Krista (Řím 13,14).¹⁴⁷

Zj 3,5 mluví o tom, že kdo zvítězí bude oděn bělostným rouchem. Bude to stejné roucho, o kterém mluví Mk 9,3 při Proměnění Páně: „A byl před nimi proměněn. Jeho oděv zářivě zbělel, žádný bělič na zemi by ho nedovedl tak vybělit“. Kdo bude kráčet s Pánem, dostane toto bílé roucho, které je znamením svatého života. Kristus se k takovému člověku přizná před Otcem. Stejně tak se můžeme dočíst o bílém rouchu v Mt 17,2 nebo v Lk 9,29.¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ Izaiáš až Malachiáš, str. 607.

¹⁴⁷ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 441.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, str. 447.

8 Obci v Laodikeji (Zj 3,14 - 21)

Jan používá pro vyjádření napomenutí symboly, které jsou lidem této obce blízké. Hlavně v 18. verši můžeme nalézt symboliku, která nás zajímá z hlediska symboliky barev. Proto se zaměříme převážně na tento verš.

14 Andělu církve v Laodikeji piš: Toto praví ten, jehož jméno jest Amen, svědek věrný a pravý, počátek stvoření Božího:

15 "Vím o tvých skutcích; nejsi studený ani horký. Kéž bys byl studený anebo horký!

16 Ale že jsi vlažný, a nejsi horký ani studený, nesnesu tě v ústech.

17 Vždyť říkáš: Jsem bohat, mám všechno a nic už nepotřebuji! A nevíš, že jsi ubohý, bledý a nuzný, slepý a nahý.

18 Radím ti, abys u mne nakoupil zlata ohněm přechištěného, a tak zbohatl; a bílý šat, aby ses oblékl a nebylo vidět tvou nahotu; a mast k potření očí, abys prohlédl.

19 Já kárám a trestám ty, které miluji; vzpamatuj se tedy a číň pokání...

To samé jako pro obec v Sardech, platí pro obec v Laodikeji (Zj 3,18), kde Pán ústy Jana kárá tuto obec pro její vlahost. Ve třech pozemských obrazech nabízí Kristus spásné prostředky křesťanům.¹⁴⁹ Těmito obrazy jsou zlato ohněm přechištěné, bílé šaty a mast.

Kristus dává svému lidu potřebné věci ke spáse. Jan vyjadřuje tento obraz slovem „nakoupil“. Lidé si váží věcí nejvíce, když si je musí koupit.¹⁵⁰

Obraz zlata, které je přechištěné v ohni znamená víru osvědčenou třibením. Na tomto základě, tedy na víře, mají křesťané stavět a nelpět na bohatství pozemském jako lidé v Laodikeji.¹⁵¹

Dále radí církvi, aby si koupila „bílý šat“, aby se oblékla a zakryla tak svoji nahotu. Znamená to „obléci Krista“, tedy začít nový život s Kristem. Tento verš zřejmě naráží také na to, že se v Laodikeji tkaly proslavené látky převážně černé barvy. Černá pěkně vystihuje opak toho, co nabízí Kristus, protože v černé barvě chodili obžalovaní k soudu, podle tehdejšího zvyku.¹⁵² Zde ale Pán nabízí šat bílé barvy, která je, na rozdíl od černé, odznakem čistoty a spravedlnosti. Podobný obraz můžeme vidět i ve Zj 16,15: „Blaze

¹⁴⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 54.

¹⁵⁰ Srov. tamtéž, str. 54.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, str. 54

¹⁵² Srov. tamtéž, str. 54

tomu, kdo bdí a střeží svůj šat, aby nechodil nahý a nebylo vidět jeho nahotu!“ V tomto úryvku jde o stejné využití symbolu šatu jako zde v listu do Laodikeje.

Poslední je „mast na oči“, kterou si měli věřící u Krista také nakoupit, aby prohlédli. Tento obraz znamená především sebepoznání a duchovní prohlédnutí.¹⁵³

Tyto tři obrazy mají každý svůj význam, ale zároveň je nelze od sebe oddělovat. Laodikea byla známá jako město zlata a látek, a ve městě sídlila také lékařská škola. Pro lepší pochopení ze strany tamějších posluchačů si Jan vypůjčil termíny, které jim byly důvěrně známé.¹⁵⁴

Tato napomenutí jsou od Pána a jsou výrazem velké lásky a starostlivosti o církve tohoto města.¹⁵⁵

8.1 Paralelní místa ve Starém a Novém zákoně

Bílý šat, který zde nabízí Kristus, je znakem čistoty a spravedlnosti. O bílém rouchu, které je odznakem čistoty, mluví také prorok Izaiáš (Iz 61,10) v souvislosti s příchodem Božího království. Je to stejný šat, který nabízí zde Kristus a o kterém se mluví ve Zj 19,7.¹⁵⁶

O tomto svatebním rouchu se můžeme dočíst také u Matouše (Mt 22,11 – 12) v podobenství o svatebním šatě.

Stejnou tematikou jako Jan v Listu do Laodikeje se zabýval i sv. Pavel, který o pravém bohatství mluví v Kol 2, 1 - 4; 3, 15 - 16, o příslibu věčného života v Kol 3,24 a hlavně mluví také o novém šatu v Kol 3,9 - 10.¹⁵⁷

A v 1 Petr 1,7 se mluví stejně jako zde ve Zjevení o zlatě, které bývá zkoušeno ohněm.¹⁵⁸

---

¹⁵³ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 54

¹⁵⁴ Srov. Tamtéž, str. 54.

¹⁵⁵ Srov. Tamtéž, str. 55.

¹⁵⁶ Srov. Izaiáš až Malacháš, str. 232.

¹⁵⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 53.

¹⁵⁸ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 412.

9 Vidění Boží moci (Zj 4,1 - 11)

Čtvrtou kapitolou začíná hlavní část Apokalypsy (Zj 4,1 - 19,8). Obrazy použité v hlavní části Apokalypsy jsou pestré a typické pro apokalyptickou literaturu.¹⁵⁹ Pestrost použitých obrazů můžeme vidět hned zde ve čtvrté kapitole knihy Zjevení. Třetí verš této kapitoly rozebereme, i když by se na první pohled mohlo zdát, že s tématem barevné symboliky nesouvisí. Jsou zde vyjmenovány drahé kameny. Je třeba si ale připomenout, že v hebrejském světě bylo pochopení barevných odstínů úzce spjato s poznáním materiálů, které se těmito barvami vyznačovaly. Proto by tento verš mohl patřit stejně tak dobře do symboliky drahých kamenů a minerálů jako do symboliky barev.

1 Potom jsem měl vidění: Hle, dveře do nebe otevřené, a ten hlas, který předtím ke mně mluvil a který zněl jako polnice, nyní řekl: "Pojď sem, a ukážu ti, co se má stát potom."

2 Ihned jsem se ocitl ve vytržení ducha: A hle, trůn v nebi, a na tom trůnu někdo,

3 kdo byl na pohled jako jaspis a karneol; a kolem trůnu duha jako smaragdová.

4 Okolo toho trůnu čtyřicet jiných trůnů, a na nich sedělo čtyřicet starců, oděných bělostným rouchem, na hlavách koruny ze zlata.

5 Od trůnu šlehaly blesky a dunělo hromobití; před trůnem hořelo sedm světel - to je sedmero duchů Božích;

6 a před trůnem moře jiskřící jako křišťál a uprostřed kolem trůnu čtyři živé bytosti plné očí zřepu i zezadu...

9.1 Drahé kameny

Apoštolská církev si převzala slovník Starého zákona, podle kterého je Bůh popisován svatým Otcem, eschatologickým Pantokrátorem a soudcem. A stejným způsobem postupoval i Jan, který popisuje Krista ve Slávě (Maiestas Domini).¹⁶⁰ Popisuje Boží trůn a na něm kohosi podobajícího se kamenům jaspisu a karneolu a nad trůnem se klene smaragdová duha. Nacházíme zde paralelu k vidění Boha ve Starém zákoně v knize Exodu a Ezechiel.¹⁶¹

Zmínka o třech drahokamech ve 3. verši má ukazovat do nadpozemského světla.¹⁶²

¹⁵⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 59.

¹⁶⁰ Srov. FOUILLOUX Danielle a kolektiv: Slovník biblické kultury, Praha: EWA EDITION, 1992, str. 122 - 123.

¹⁶¹ Srov. ŠEDINOVÁ Hana: Drahokamy Svatováclavské kaple, Praha: Petr Rezek, 2005, str. 86.

¹⁶² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 60.

9.1.1 Jaspis

Jaspis se v literatuře objevuje buď jako bezbarvý průhledný drahokam nebo jako zelený kámen. Jan ho použil spolu s karneolem (sardius) k popisu Boha zde ve čtvrté kapitole.¹⁶³

Pokud se o něm mluví jako o zeleném kameni je připodobňován smaragdu temnějšiho odstínu, i když můžeme v přírodě nalézt i jiné odstíny tohoto kamene, od žluté až po červenou.¹⁶⁴ Vyskytuje se ale převážně v zelené barvě temnějšiho odstínu než je smaragd. Pro svoji zelenou barvu je chápán jaspis jako symbol rajske zahrady, tedy symbolicky ukazuje na Kristovo božství.¹⁶⁵ Symbolicky vyjadřuje božskou podstatu našeho Vykupitele narozdíl od červeného karneolu, který vyjadřuje lidskou podstatu Krista.¹⁶⁶

Protože je jaspis temnější než smaragd, bývá někdy chápán i jako symbol věřících, jejichž víra je poněkud zatemněna jejich pozemskými činy.¹⁶⁷ Je symbolem věřících, lidí vyvolených a svatých, přece ale chybujiících, kteří se snaží napravit své hříchy konáním dobrých milosrdných skutků. Sytá zelená barva jaspisu souvisí se zelení rostlin a stojí v protikladu ke všemu co je zvadlé.¹⁶⁸

Zelená barva kamenů a drahokamů bývá většinou symbolem něčeho, co nepodléhá vadnutí, co je stále svěží a zelené, tedy pevné a stálé. Bývá tedy symbolem pevné a stálé víry, a symbolem věčného života v Božím království. A právě jaspis, jako první kámen nebeského Jeruzaléma (Zj 21,11 - 22,2) je základem pro víru, jako počátek všech ctností. Jaspis je ovšem dáván do souvislosti především s vírou spojenou s životem na tomto světě.

Drahocenné kameny a jejich zbarvení se užívaly k popisu Boha Hospodina, sedícího na nebeském trůnu, místo antropomorfních obrazů.¹⁶⁹

---

¹⁶³ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 117.

¹⁶⁴ Srov. ROYT Jan, ŠEDINOVÁ Hana: Slovník symbolů, příroda a člověk v křesťanské ikonografii, Praha: Mladá fronta, 1998, str. 50 - 51.

¹⁶⁵ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 117.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž, str. 117.

¹⁶⁷ Srov. ROYT, ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 50 - 51.

¹⁶⁸ Srov. tamtéž, str. 50 - 51.

¹⁶⁹ Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

9.1.2 Karneol (sardius)

Karneol má zde stejnou symbolickou hodnotu jako jaspis, tedy slouží k popisu Boha na nebeském trůnu.

Karneol má oproti jaspisu barvu červené země, a proto nejlépe vyjadřuje symbolicky lidskou přirozenost Krista.¹⁷⁰ Dvě barvy kamenů, zelené jaspisu a červená karneolu, tedy vyjadřují symbolicky dvojí přirozenost Kristovu: „A něco jiného je to, co je v něm zelené, něco jiného to, co je v něm červené, ale přece to nejsou dva, nýbrž pouze jediný Kristus, protože se sice skládá ze dvou přirozeností, ale nepřipouští dvě osoby.“¹⁷¹

Někteří vykladaelé ze symboliky barev drahokamů vyvozují, že jaspis má znamenat absolutní čistotu Boží, karneol jeho zápal proti zlu a smaragdová duha má znázorňovat věrnost jeho milosti.¹⁷²

9.2 Duha jako smaragdová

Smaragd, hebrejsky bareqet (בַּרְקֵת), bývá dáván do souvislosti se slovesem báraq (בָּרַק), což znamená „blyštit se“ nebo „zářit“ a je to drahokam barvy zelené. Byl ve veleknězově náprsníku (Ex 28,17) a byl jedním ze základů nebeského Jeruzaléma (Zj 21,18). Někteří myslí, že je ve Zj 4,3 míněn diamant. Sirachovec mluví o pečeti ze smaragdu (Sir 32,8).¹⁷³

Smaragd je pro svoji zářivě zelenou barvu nejen symbolem víry, jako je tomu u zeleného jaspisu, ale především zeleně ráje, v němž budou po vzkříšení vyvolení žít.¹⁷⁴ Pro středověké autory je smaragd symbolem života svatých, jenž bude po vzkříšení věčně zelený, protože v nich nebude nic, co by mohlo uschnout nebo zemřít.

Zelená je barvou každoroční obnovy a v přírodě symbolizuje barvu naděje.¹⁷⁵ Zelená se nachází uprostřed mezi nebeskou modří a červení pekla, proto bývá zelená označována za střední zprostředkující barvu, která upokojuje a osvěžuje.¹⁷⁶ Je barvou rozjímání

---

¹⁷⁰ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 117.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 118.

¹⁷² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 60.

¹⁷³ Srov. ŠKRABAL Pavel: Příruční slovník biblický, Praha 1940, str. 527.

¹⁷⁴ Srov. ROYT, ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 70.

¹⁷⁵ Srov. BECKER: op. cit., str. 337.

¹⁷⁶ Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 254.

a očekávaného vzkříšení. Pro křesťany je zelená barva stěžejní ctnosti naděje, může být tedy také symbolem ráje a barvou vyvolených.¹⁷⁷

Zelená barva smaragdu bývá spojována s představou duchovního bohatství, kterou dává Duch svatý, a proto byla ve středověkém umění zelená barva používána jako symbol pro Ducha svatého.¹⁷⁸

V této pasáži je zajímavá nejen symbolika barvy smaragdu, ale také symbolika duhy, která je smaragdová.¹⁷⁹ Duha je světelný jev ve tvaru oblouku, který se zdá spojovat nebe se zemí. Bible u motivu duhy spíše ale zdůrazňuje charakter znamení a poselství.¹⁸⁰

Znamení duhy můžeme vidět už ve Starém zákoně. Když Noe po čtyřicetidenní potopě opustil archu a uchystal Hospodinu zápalnou oběť, požehnal Bůh Noemu i jeho synům a na znamení tohoto požehnání a smlouvy mezi Bohem stvořitelem a jeho stvořením byla sklenuta duha. „*Kdykoli zahalím zemi oblakem a na oblaku se ukáže duha, rozpomenou se na svou smlouvu*“ (Gn 9,12 – 16). Duha je záruka Boží milosti a přízně, ale je také symbolem Boží slávy.¹⁸¹ Může být také poukazem na trvalou věrnost Boží smlouvě, nebo na novou smlouvu, platnou pro nové nebe a novou zemi. A zelená je právě barvou nové země.¹⁸² Oba symboly neodmyslitelně patří k Božímu trůnu. Duha představuje nadpozemský lesk, vzhled a podobu Hospodinovy slávy (Ez 1,28; Sir 50,7). A jestliže zde Jan popisuje duhu smaragdové barvy, chce jistě zdůraznit touto barvou naději v Boží smilování.¹⁸³

Také anděl, který sestupuje z nebe (Zj 10,1), byl zahalen v oblaku a nad jeho hlavou byla duha, která je znamením, že přichází od Boha (Zj 4,3).¹⁸⁴ Nesmíme opomenout křišťálové moře na nebi před trůnem (Zj 4,6), sahající až kam oko dohlédne. Je symbolem skvělého pokoje v obnoveném vesmíru.¹⁸⁵

Jan zde nepopisuje Boha jako někoho, kdo by byl podobný člověku, ale pod formou světla. Celé toto vidění Boha je inspirováno proroky Ezechielem (Ez 1,10) a Izaiášem (Iz 6). Starci kolem trůnu vykonávají úkol kněžský a královský.¹⁸⁶

---

¹⁷⁷ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 120.

¹⁷⁸ Srov. BECKER: op. cit., str. 27.

¹⁷⁹ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 121.

¹⁸⁰ Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 52.

¹⁸¹ Srov. LURKER: op. cit., str. 55 - 56.

¹⁸² Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 52.

¹⁸³ poznámka: Ve středověkých vyobrazeních posledního soudu trůní apokalyptický Kristus na duze.

U Basila Velikého symbolizuje duha svými třemi základními barvami Trojici Boží (srov. LURKER Manfred: Slovník biblických obrazů a symbolů, Vyšehrad, 1999, str. 56.).

¹⁸⁴ Srov. LURKER: op. cit., str. 56.

¹⁸⁵ LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 241.

¹⁸⁶ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 837.

Podobně je tomu u Ez 10,1, kdy prorok vidí safírový trůn. Výraz *sapir* pochází z hebrejštiny a označuje velkou škálu barevných odstínů.¹⁸⁷

9.2.1 Inspirace ve Starém zákoně

V Ez 1,22 – 28 konkrétně v závěru verše 26 lze vytušit, jak je prorok nucen sdělit něco, co se vymyká přesným slovům, ani svým myšlením není sto přesně zachytit co mu bylo zjeveno. Vidí duchovním zrakem podobu „člověka“ na trůnu safírového vzhledu. Vzhůru i dolů od „beder“ na něm jiskřilo a vířilo s ohnivým mihotáním zlatostříbrně oslňující světlo a šířila se záře vypadající jako duha.¹⁸⁸ Komentáře k Ezechielovi popisují tuto duhu obvykle jako modrou a červenou oproti zelené smaragdové duze u Jana.¹⁸⁹

Duha zjevuje Boží smířlivost (Gn 9, 12 - 17). Za oslňujícím světlem záře tuší prorok Ezechiel samotného Hospodina, ale mluví jen o Hospodinově slávě. Zřejmě cítí, že se nesmí opovážit vykreslovat Hospodina lidským způsobem (Ex 20,4), neboť Hospodin přesahuje každou lidskou představu. Přece však je veden k odvaze, aby vyjádřil aspoň náznakově, že se Hospodin blíží člověku „lidsky“ (Dan 7,9), aby ho člověk dovedl pochopit.¹⁹⁰

Vidění Boha v Ezechielovi má souvislost s viděním Božího majestátu zde ve čtvrté kapitole Zjevení a je také důležité pro symboliku duhy.¹⁹¹

9.3 Oděni bělostným rouchem

Bílé, září prostoupené šaty ukazují na překonání pozemské tělesnosti a získání nebeské blaženosti. Čtyřiadvacet starců v bílém rouchu na čtyřiadvaceti trůnech (Zj 4,4) je obrazem nebeských bytostí, které tvoří Boží trůnní radu a konají nebeskou bohoslužbu.¹⁹²

Svatými budou moci být nazváni jen ti, kdo vytrvali ve zkouškách a dospěli do nebeského království. Jsou to moudří, kteří žili v bázni před Hospodinem. Koruny na hlavách starců jsou obrazem jejich vyvýšenosti.¹⁹³

---

¹⁸⁷ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 85 - 87.

¹⁸⁸ Izaiáš až Malachiáš, str. 450.

¹⁸⁹ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 121.

¹⁹⁰ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 450.

¹⁹¹ Srov. ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 83.

¹⁹² Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 449.

10 Hrůzy šesti pečetí (Zj 6,1 - 17)

Čtvrtý obraz odkrývá, že strašlivá znamení soudu všech šesti pečetí nezahrnuje pouze pozemský život, ale i život po smrti.

V kapitole šest vychází najevo Boží rozhodnutí o konci lidských dějin jako příprava na poslední soud. Pořadí těchto pohrom je podobné řeči Páně (Lk 21,9 - 12.25.26). Je však třeba poznamenat, že kapitoly 6 - 9 a 11,14 - 18 tvoří jeden celek. Symbolická vidění oznamují a připravují zničení Římské říše, pronásledovatelky křesťanů.¹⁹⁴

10.1 Jednotlivá vidění

Vidění Beránka a nebe ve Zj 4 - 5 slouží jako úvod k soudu sedmi pečetí, stejně jako je vidění Krista úvod k sedmi dopisům církvím ve Zj 2 - 3. Beránek láme sedm pečetí, a ty představují sedm soudů. Takové postupné navazování jedné části na druhou a paralely mezi částmi jsou běžné v literární struktuře Zjevení.¹⁹⁵

Jestliže je jazyk brán symbolicky, tak soud reprezentuje katastrofy, které se stávají opakovaně. Musíme mít ale na zřeteli hlavní poselství obsahu knihy se sedmi pečetěmi a to, že je poselstvím spásy pro věrné křesťany. Bůh ale může zaručit spásu křesťanům jen tehdy, jestliže se dokáží prosadit proti světu, který se vůči nim staví nepřátelsky.

Postupně na scénu přicházejí čtyři jezdcí, a ve všech čtyřech obrazech je jezdec charakterizován třemi znaky jeho bytí a účelu. Je to 1. barva koně, která jasně mluví o označení jezdce, 2. symbol a 3. je to interpretace jeho činnosti (dobývání, válka, dražota, zabíjení).¹⁹⁶

10.1.1 Jezdec na bílém koni (Zj 6,1 - 2)

1 Tu jsem viděl, jak Beránek rozlomil první ze sedmi pečetí, a slyšel jsem, jak jedna z těch čtyř bytostí řekla hromovým hlasem: "Pojd!"

2 A hle, bílý kůň, a na něm jezdec s lukem; byl mu dán věnec dobytčáka, aby vyjel a dobýval.

---

¹⁹³ SCHEUCH: op. cit., str. 61.

¹⁹⁴ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 839.

¹⁹⁵ Srov. YEATTS John: Revelation, Believers Church Bible Commentary, Scottsdale, PA: Herold Press, (2003), str. 121 - 137.

¹⁹⁶ Srov. RISSI Mathias: "The Rider on the White Horse: A Study of Revelation 6, 1 - 8." in: Int 18, (1964), str. 407 - 18.

Když jsou první čtyři pečete otevřeny, jsou uváděny bytostí se slovy: „Pojď“ nebo: „Jdi“. Bytosti říkají jezdcům, aby vyjeli z nebe na zem.

Jezdec na bílém koni (Zj 6, 1-2) znamená vítězství a triumf. Autor používá látku ze Starého zákona (např. Zach 6,1 – 8 různobarevné koně) a dějinných událostí (při nástupu na trůn byl římský císař na začátku her a zápasů přivezen do arény spřežením barevných koní).¹⁹⁷

Potom, co Beránek otevře první z pečeti, Jan vidí jezdce na bílém koni s lukem, aby dobýval. Interpretace tohoto koně a jezdce byla vždy problematičtější než u ostatních tří. Historicky byl tento obraz interpretován třemi způsoby. Jezdec na bílém koni může znamenat válku. Tato interpretace je oblíbená kvůli symbolům, které tento obraz doprovázejí. Kůň bylo zvíře na kterém jel vojevůdce do bitvy (2 Mak 3,25; 10,29), hrál důležitou roli ve většině kultur až do průmyslového věku, proto se k němu váže bohatá symbolika.¹⁹⁸ Luk byla tradiční válečná zbraň, je symbolem světské moci a atribut smrti. Stefanos je vítězný věnec.¹⁹⁹

Bílá barva byla také symbol vítězství, za což vdčíme pravděpodobně bojovným Parthům, kteří napadali v 1. století Římskou říši a byli známí tím, že jezdili na bílých koních. V roce 62 po Kr. král Parthů na bílém koni dobýval území se svými bojovníky právě i s takovými luky, o kterých byla zmínka u tohoto apokalyptického jezdce.²⁰⁰ Luk byl jejich příznačnou zbraní, postrach římského světa v 1. století. (Jsou to „zemské šelmy“ z 8. verše). Vpád Parthů je popsán ve vidění 9,13nn. Ale z dějin je známo, že na bílých koních se vraceli i římsští triumfátoři. Všeobecně tedy můžeme říci, že první jezdec je symbolem dobyvačné moci, která válkami utlačuje národy a je jednou z nejhorších metel lidstva.

Protože je zde mnoho válečných symbolů, je tedy třeba interpretovat jezdce na bílém koni jako odkaz na válku.²⁰¹ Nicméně se nabízejí ještě dvě další interpretace. Druhá interpretace je, že jezdec na bílém koni je antikrist, satan, démonický protiklad Krista.²⁰² Síla satana a antikrista zde znamená imitaci nebo antityp Boha a Krista.²⁰³ Sekvence synoptické eschatologické řeči může navozovat dojem, že první pečeť vypráví o falešném

---

¹⁹⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 71.

¹⁹⁸ Srov. BECKER: op. cit., str. 139.

¹⁹⁹ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁰⁰ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁰¹ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁰² Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁰³ Srov. RISSI: op. cit., str. 407 – 18.

mesiáši (Mt 24,4 – 5) v paralelách. V tomto pohledu by byl bílý kůň ve Zj 6,2 reprezentantem falešné napodobeniny koně ze Zj 19,11 (stejně tak jako věnec).²⁰⁴

Toto je pozice některých exegetů, kteří věří, že takováto postava se objeví ke konci časů. Je to vyvoláno Ezechielovým proroctvím o Gogovi, který také bojoval lukem a šípy (Ez 39,3).²⁰⁵ Bílá barva zde spíše vypadá na falešnou čistotu. I symbol koruny by seděl, protože jsou později zmiňovány koruny na hlavě draka. Vítězství je tedy zde znakem antikrista, falešníka; stejně jako je vítězství znakem Krista.²⁰⁶ Důležité je mít na paměti, že antikrist má sice své částečné místo v Božím plánu, ale jeho síla je omezená a jeho neslavný konec je předvídan od počátku kvůli Kristovu vítězství.²⁰⁷ Hlavní argument proti této interpretaci je, že nečiní jezdce konsistentního spolu s ostatními jezdci. Jezdci na dalších koních nejsou totiž osoby, ale symboly. Je velmi důležité vidět celé vidění Janovo v jednotě, tzn. vidět v jednotě i všechny čtyři jezdce.²⁰⁸ Tudíž daleko více souvisí s kontextem chápání jezdce jako války než jako antikrista. Problematické je také to, že jezdec zřejmě přichází z nebe, což by pro antikrista nebylo možné.

Třetí interpretace, která je navrhována, je v ostrém protikladu k předchozím dvěma. Někteří komentátoři od dob nejstarších výkladů měli za to, že první jezdec je Kristus nebo, že znázorňuje vítězný postup evangelia. Někteří rádi vysvětlují zjevení Krista v této části soudu tvrzením, že slovo je „vyhlášení“ spásy, která v sobě nevyhnutelně obsahuje soud nad nestoudnými lidmi a institucemi. K tomuto vysvětlení je vedla bílá barva koně.²⁰⁹ Ve Zjevení je totiž bílá barva vždy symbol Krista nebo duchovního vítězství a nikdy není vítězstvím sil zla.²¹⁰

Mimo to, tento jezdec není povolán k tomu, aby vykonával pronásledování jako ty ostatní. Tato interpretace je taky podporována Kristovým hlásáním na hoře Olivetské, kde říká uprostřed své předpovědi soudu, že slovo musí být hlásáno národům (Mt 24,14; Mk 13,10).²¹¹ Zjevení samo později mluví o slovu Božím jedoucím ven na bílém koni, aby soudilo (Zj 19, 11 – 16). Kapitola 19 ve Zjevení má nepochybně na mysli Krista. Tento první jezdec by tedy nepatřil logicky mezi hrůzy, které provázejí rozlomení oněch pečeti. Vidění jezdce v 6. kapitole je tedy podle tohoto výkladu reprezentováno Kristem,

---

²⁰⁴ Srov. KERKESLAGER Allen: „Apollo, Greco – Roman Prophecy, and the Rider on the White Horse in Rev 6,2.“ in: JBL 112, (1993), str. 116 – 21.

²⁰⁵ Srov. RISSI: op. cit., str. 407 – 18.

²⁰⁶ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁰⁷ Srov. RISSI: op. cit., str. 407 – 18.

²⁰⁸ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁰⁹ Srov. KERKESLAGER: op. cit., str. 116 – 21.

²¹⁰ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²¹¹ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

ale je problematické, protože tato interpretace by potřebovala Krista jako Beránka k otevření pečeti a zároveň také jako jezdce, který se ukazuje potom jako výsledek otevření.²¹² Daleko závažnější problém je, že ostatní koně jsou mimo charakter této interpretace bílého koně. Oni jsou symboly soudu. Nejzávažnější problém ze všech je ten, že tento kůň má být viděn v paralele s dalšími třemi, kteří mají násilné důsledky, což by bylo v rozporu s obrazem Krista jako Beránka.²¹³

Navíc, podobnost mezi jezdce v této kapitole a jezdce v 19. kapitole, je násilně odvozována pouze z bílé barvy koně. Zbraně jsou různé (luk v kapitole 6, meč v kapitole 19; také koruna, kterou jezdci nesou je různá: Koruna vítězství = stefanos ve Zj 6, královská koruna = diadéma ve Zj 19).²¹⁴ Musíme zdůraznit, že ve Zjevení není vždy nutné interpretovat symbol stejně. Například v páté kapitole Jan změnil tradiční Mesiánský symbol lva na Krista Beránka. Skutečně mnoho ze symbolů mění svůj význam v kontextech Zjevení.²¹⁵

Přesto, že je zde stále značná debata o interpretaci jezdce na bílém koni, je nejlepší říci, že jde o symbol války, zkoušku svatých a trest nevěřícím. Toto je konsistentní se zbývajícími třemi jezdci, jejichž interpretace již není tak rozporuplná.²¹⁶

10.1.2 Jezdec na rudém koni (Zj 6,3 – 4)

3 Když Beránek rozlomil druhou pečeť, slyšel jsem, jak druhá z těch bytostí řekla: "Pojd'!"

4 A vyjel druhý kůň, ohnivý, a jeho jezdec obdržel moc odejmout zemi mír, aby se všichni navzájem vraždili; byl mu dán veliký meč.

Další jezdec se objevuje na zářivě červeném koni, což literárně znamená červený jako oheň nebo jako krev²¹⁷ řec. πυρρός, ἄ, ὄν – ohnivě zbarvený a i zde barva koně referuje o funkci jezdce.²¹⁸ Je nositelem nepokoje, vnitřních bojů, občanské války a rozvratu. Stejnou barvu jako tento kůň má i drak – ďábel v Zj 12,3, kde je jeho ohnivě rudá barva znakem krveprolití.²¹⁹ Tento výklad je zde u jezdce na rudém koni ještě více posílen

²¹² Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²¹³ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²¹⁴ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²¹⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²¹⁶ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²¹⁷ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²¹⁸ Srov. RISSI: op. cit., str. 407 – 18.

²¹⁹ Srov. tamtéž, str. 407 – 18.

velkým mečem.²²⁰ Teď už není meč spojován s válkou, ale s občanským nepokojem nebo svárem. Obraz je dále posílen slovy: „Tento jezdec byl pověřen vzít mír ze země, takže se lidé vraždili navzájem.“ Sloveso „byl pověřen“ znamená, že skutky tohoto jezdce jsou tolerovány, avšak ne schvalovány Beránkem. Jeho síla není náhodná, a není nekonečnou silou soudce, ale je mu dána a je omezoována Bohem.²²¹ Zabíjení se mezi sebou posiluje ideu civilního neboli občanského povstání, stejného, které následovalo po Nerově smrti. Svár a anarchie většinou následují válku proti národům a státům, stejně jako participují na vnitřním přizpůsobení se změnám jako výsledek války.²²² Stejně tak červený kůň a jeho jezdec symbolizují krvavý civilní nepokoj, který následuje po válečném dobývání, které přinesl jezdec na bílém koni.²²³

Historické pozadí pro možnou interpretaci je, že revoluce a rebelie byly časté v letech 70 př. Kr. – 70 po Kr.. Například Římané umlčeli povstání Anglianců v roce 62 po Kr., Parthů v roce 62 po Kr., Galů v roce 68 po Kr., Germánů v roce 69 po Kr. a Judejců v roce 66 – 70 po Kr.. Jestliže je pravda, že římsí vladaři dali světu období pokoje skrze „Pax Romana“, pak tento relativní mír byl založen na moci Říma. I když veřejné mínění bylo vděčné za „Pax Romana“, římské brutální ničení každého odporu v říši, zapříčinilo nevoli, která sem tam přešla v násilí. Jan shledává, že přehnaný požadavek úcty k císaři musí vést nutně k válce, která tento kult císaře zničí.²²⁴

První dva jezdcí představují válku a její logické následky, občanské nepokoje a krveprolití. Ve stejném smyslu bude interpretace následujících dvou jezdců logicky pokračovat ve smyslu dvou prvních.²²⁵

Podle některých exegetů je ale jezdec na červeném koni spíše viděn, jako neviditelná duchovní síla, která na konci času uvede lidstvo do obětního kultu vražedné války. Nevidí tedy zde žádné přímé spojitosti k soudobé historické události.

10.1.3 Jezdec na černém koni (Zj 6,5 – 6)

5 Když Beránek rozlomil třetí pečeť, slyšel jsem, jak třetí z těch bytostí řekla: "Požd!" A hle, kůň černý, a jezdec měl v ruce váhy.

---

²²⁰ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²²¹ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²²² Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²²³ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²²⁴ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²²⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

6 A z kruhu těch čtyř bytostí jsem slyšel hlas: "Za denní mzdu jen mírka pšenice, za denní mzdu tři mírky ječmene. Olej a víno však nech!"

Když Beránek otevřel třetí pečeť, třetí postava řekla: Pojd'! A hle, jezdec na černém koni (z řeč. μέλας, μέλαινα, μέλαν - černý, tmavý, temný, chmurný). Tato barva je spojována s truchlením a smutkem, a k tomuto účelu byla i postava oblečena.²²⁶ Černá barva je chápána symbolicky negativně, protože je spojována s temnotou na počátku. Symbolizuje noc, zhoubu, smrt a také říši smrti, a proto je barvou zármutku.²²⁷ Smuteční černá postrádá veškerou naději. Je jasné z ostatních symbolů v této pasáži, že tento kůň přináší hlad, přirozené následky války a občanský nepokoj. Hlad a bída provází všechny války a nepokoje, ale má i daleko hlubší kořeny v nespravedlnosti, neúrodě a katastrofách ve světě.²²⁸

Bída zde naznačovaná je veliká. Tyto symboly vzaté dohromady nám představují smutný obraz. Symbol vah je také velmi důležitý pro pochopení celého výjevu. Váhy byly používány k měření zrní, je to symbol nedostatku zdrojů. A fráze denní mzda je překládána z řeckého slova *denarius*, což byla stříbrná mince, kterou Ježíš považoval za adekvátní poplatek za denní mzdu (Mt 22). Mírka zrní byla považována za normální denní přiděl. Mírka pšenice jako denní mzda znamená, že pracovník může vydělat denně pouze to, co je nejdůležitější k přežití. K porovnání: např. Cicero poznamenává, že v jeho době za *denarius* si mohl pracovník koupit dvanáct mírek pšenice (Řeč proti Vérovi).²²⁹ Situace popsaná v této pasáži je velice vážná, ale hladovění se nezdá být akutní a hroživé. Fráze „tři čtvrtiny“ mírky ječmene za denní mzdu ukazuje způsob, jak chudí mohou přežít. Ječmen byl totiž třikrát levnější než pšenice a byl považován za jídlo chudých. Ječmen dokázal nasytit celou rodinu, kdežto pšenice by byla pouze pro jednoho člověka za tu samou cenu.²³⁰

Nyní bylo jezdcovi řečeno: „Vino a olivový olej nech!“ Říkalo se, že když je veliká neúroda obilí, oleji a vína bývá dostatek.²³¹ Olivovníky a vinice jsou hlouběji zakořeněny

²²⁶ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²²⁷ Srov. BECKER: op. cit., str. 42.

²²⁸ Srov. YEATTS John: Revelation, Believers Church Bible Commentary, Scottdale, PA: Herold Press, (2003), str. 121 - 137: „Bohatství (zdroj, zásoba) národa je vyčerpáno vybudováním vojenské síly, která je vybudována na úkor ostatního, a z pohledu ekonomické situace, ve které základní potřeby a samotný život, se stávají druhořadými až po válečné mašinérii.“

²²⁹ YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²³⁰ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²³¹ Nový zákon, Nvlg, str. 841.

než pšenice a ječmen a tak mohou přežít lépe.²³² Nehledě na to, že olej a víno byly považovány za pokrm pro bohaté, a ječmen a pšenice byly považovány za jídlo chudých. Olej a víno v knize Zjevení se jeví ve smyslu luxusního zboží.²³³ Historicky možný obraz k tomuto jezdcí je možný z roku 92 n.l., kdy řádil v Malé Asii (na onom území, kde žili adresáti sedmi dopisů) hrozný hladomor, kdy byl především ječmen drahý a vzácný. Tak to bylo v době Nerona, kdy se hlad bohatých ani nedotkl. Vskutku se zdá, že byla nadprodukce oleje a vína, a nedostatek obilí. V roce 92 po Kr. Domicián vydával k posekání vinice v Asii, aby mohli lidé pěstovat více obilí, ale byla proti tomu velká nevole ze strany bohatých, takže musel být edikt odvolán a vinice zůstaly nedotčené. Ostatní argumentovali, že zrní, olej a levné víno byly základní potraviny ve Starověku (Dt 7,13; Dt 11,14; Dt 28,51; 2 Pa 32,28; Neh 5,11; Iz 2,8; Iz 22; Jl 2,19; Ag 1,11) a nemohly být považovány za luxusní. Proti tomuto argumentu někteří namítají, že olej a víno byly uchovávány v chrámě jako kultické předměty. Jejich poškození bylo považováno za svatokrádež. Opravdu v průběhu obležení Jeruzaléma v roce 70 po Kr. císař Titus rozkázal, že olivovníky a vinice nesmí být poničeny pravděpodobně z toho důvodu, aby rituál a bohyně mohly pokračovat.²³⁴

Nicméně téma bohatství Říma, hlavně jak je představováno ve Zj 17, ukazuje na to, že olej a víno byly luxusní zboží. Je běžné v dobách hladu, že luxusních surovin pro bohaté je dost, ale nutné věci pro chudé schází.²³⁵

Také prosperita Římského impéria za Fláviovců přinesla konflikt mezi bohatými obchodníky a velmi daňově zatíženými chudými.²³⁶

V každé ekonomice jsou na jedné straně lidé přehnaně bohatí a na straně druhé lidé velmi chudí. Smysl této pasáže je zřejmě v tom, že v dobách hladu bohatí budou bohatší a chudí budou chudší. Současníci autora knihy Zjevení museli vědět co je to hlad. Prameny nám vypovídají o hladu v Římě, Řecku, Judeji v 1. století. V této době, stejně jako dnes, hlad vedl k soudu čtvrté pečeti.²³⁷ Černá barva se zdá být nejvhodnější barvou, protože představuje smutek postrádající naději, symbolizuje zhoubu a smrt.²³⁸

---

²³² Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²³³ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²³⁴ Srov. tamtéž, str. 121 – 137, odkaz na (Ford 1975:105).

²³⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²³⁶ Srov. tamtéž, str. 121 – 137, odkaz na (Thompson 1990:17; Pilgrim 1999:158 – 159).

²³⁷ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²³⁸ Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 255.

10.1.4 Jezdec na bledě (mdle) zeleném koni (Zj 6,7 – 8)

7 *A když Beránek rozlomil čtvrtou pečeť, slyšel jsem hlas čtvrté bytosti: "Pojď!"*

8 *A hle, kůň sinavý, a jméno jeho jezdce Smrt, a svět mrtvých zůstal za ním. Těm jezdcům byla dána moc, aby čtvrtinu země zhubili mečem, hladem, morem a dravými šelmami.*

Když Beránek otevřel čtvrtou pečeť, čtvrtá postava řekla: Pojď! A hle, jezdec na bledě (mdle) zeleném koni vyjel. Slovo označující barvu tohoto koně bylo různě překládáno, ale zdá se, že popisuje barvu shnilého (tlejícího) masa a takto jasně reprezentuje smrt po ztělesnění čtyř ran.²³⁹ Sinavý kůň má barvu plavou, nažloutlou, podobnou mrtvolné barvě. Barva koně v řečtině je popsána jako ψλωρός, ά, όν a doslovně jí můžeme do češtiny přeložit jako čerstvě zelený, žlutý, bledý, sinavý, popelavý nebo žlutozelený. Barva naznačuje, že jezdec bude nositelem smrti. Má jméno Thanatos, tedy mor, který se stal zobecněním smrti. Znamená Thanatos a Hádes.²⁴⁰

Symbyly spojované s jezdcem potvrzují tuto interpretaci. Jezdec se jmenuje Smrt a následuje ho Hádes.²⁴¹ Hádes a smrt se také objevují dohromady ve Zj 1,18 a Zj 20,13 – 14, jako vládci říše těch, kteří se nepodílejí na odpouštějící oběti Beránka, tj. říše zatracených. Hádes je království, kde mrtví předsedají, můžeme jej tedy chápat jako podsvětí nebo hrob.²⁴² Bez Krista zůstalo lidstvo ponořeno „do stínu smrti“ (Mt 4,16; Lk 1,79; Iz 9,1). Proto je smrt, třebaže přítomná v celých lidských dějinách, jednou z ran, kterými Bůh stíhá hříšný svět (Zj 8,9; 18,8). Lidská situace je tragická – ponechání sami sobě propadáme nevyhnutelně smrti.²⁴³

Další symboly meč, hlad, nákaza, šelmy jsou spojovány se smrtí, které byla dána autorita nad čtvrtinou země. Zlomky se vyskytují v soudu Zjevení docela často, ale nesmí být chápány literárně, ale jako symbol Božího milosrdenství, protože soud jezdců na koních, který vrcholí ve smrti nesenou bledě zeleným koněm, je sice hrozný, ale neznamena konec. Zlomky zde použité vypovídají, že nezáleží jak moc svět zakouší válku, občanský nepokoj, hlad a smrt, ale že Boží milosrdenství zachová ty, kteří toto překonají, a kteří ve zkouškách obstojí.²⁴⁴

²³⁹ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁴⁰ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁴¹ Srov. tamtéž, str. 121 - 137 odkaz na (Glossary: Hádes, Gehenna).

²⁴² Srov. tamtéž, str. 121 - 137 odkaz na (Aune, 1998a:401).

²⁴³ LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 455.

²⁴⁴ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

10.1.5 Mučedníci pod oltářem (Zj 6,9 – 11)

9 Když Beránek rozlomil pátou pečeť, spatřil jsem pod oltářem ty, kdo byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které vydali.

10 A křičeli velikým hlasem: "Kdy už, Pane svatý a věrný, vykonáš soud a za naši krev potrestáš ty, kdo bydlí na zemi?"

11 Tu jim všem bylo dáno bílé roucho a bylo jim řečeno, aby měli strpení ještě krátký čas, dokud jejich počet nedoplní spolumužedníci a bratři, kteří budou zabiti jako oni.

Když Beránek otevřel pátou pečeť neukázal se již další kůň, jak by se mohlo zdát. Místo toho Jan vidí pod oltářem duše těch, kteří byli zavražděni pro víru. „Pro svědectví, které vydali.“²⁴⁵

Před oltář bývala ve Starém zákoně vylévána krev z obětí. Podle Lv 17,11 - 14 je duše živočicha v jeho krvi.²⁴⁶

Kniha Zjevení vypovídá o dvou typech oltářů, které byly v Jeruzalémském chrámu. Jeden byl oltář s kadidlem (Zj 8,3 – 5) a druhý byl oltář obětní (Zj 11,1). V našem případě jde o oltář obětní, svědčí o tom i zmínka o krvi mučedníků. Ve Starém zákoně, když bylo zvíře zabito, krev stékala až k patě oltáře na zem (Lv 4,7; Ex 29,12). Když v desátém verši svatí přednášejí své prosby, má již zřejmě Jan na mysli kadidlový oltář.²⁴⁷

Jaký je smysl oběti? Nejtěžší pasáží ve Zjevení je pochopit a přijmout odpověď mučedníků v desátém verši.²⁴⁸ Těmto mučedníkům bylo dáno bílé roucho a toto roucho je symbolem vítězné radosti (Zj 6,11). Bílé nebo světlé roucho je symbolem odměny věřících, nebo také odznakem bytostí patřících Bohu (Mk 9,3; 16,5; Sk 1,10; Lk 9,29; 24,4; Zj 3,4-5,18;).²⁴⁹

V židovské literatuře je roucho znamením nebeské existence (1 Henoch, 2 Henoch, 2 Ezdr, židovské apokryfy). Také Pavel mluví v tomto smyslu o rouchu jako o duchovním těle, které nahrazuje tělo pozemské (1 Kor 15,35 - 41; 2 Kor 5,1 - 5, Flp 3,21). Tato bílá roucha jsou možná těmito duchovními těly, která byla dána těmto svatým při vzkříšení. Někteří exegeté argumentují, že tento symbol nemůže vypovídat o vzkříšení těla, protože tyto róby by měly být už dány mučedníkům při smrti.²⁵⁰ Tento přístup, ale vnucuje knize Zjevení chronologičnost, o kterou ale primárně nejde. Přinejmenším bílá roucha

²⁴⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁴⁶ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁴⁷ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁴⁸ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁴⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 75.

²⁵⁰ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 - 137 odkaz na (Ladd, 1972:106).

symbolizují spirituální – duchovní blaženost těch, kteří byli umučeni pro víru. Teolog Graeme Goldsworthy říká: „Ti, kteří zemřeli pro víru (a ti, kteří zemřou pro víru) netrpěli marně. Jsou v bezpečí, protože mají roucho Kristovy spravedlnosti.“²⁵¹

Další element těžký k pochopení je, že mučedníkům je řečeno, aby měli strpení ještě krátký čas, dokud jejich počet nedoplní bratři a sestry, kteří budou zabiti jako oni (Zj 6,11). Zdá se, že soud nepřijde dříve, dokud se nenaplní počet vyvolených (2 Ezd 4,33 – 37). Doslova: „Dokud nebude doplněn počet“. To znamená, že v době blízké konci světa se k nim přidruží další mučedníci po velkém náboženském pronásledování. Existují různé interpretace: První velmi doslovný překlad je, že Bůh má pouze omezený počet míst v nebi, která musí být zaplněna dříve než přijde soudný den. Toto číslo je velmi často udáváno jako 144 000.²⁵² Tento výklad ale odporuje realitě a vnucuje převážně doslovnou interpretaci textu. Kniha Zjevení nemá zájem zabývat se konkrétními počty následníků Kristových.²⁵³ Druhá interpretace je, že fráze je jednoduše cestou knihy Zjevení jak říci daleko více, že pronásledování a mučednictví se musí ukázat před příchodem konce. Tento výklad se tak vyhýbá některým problémům první interpretace. Třetí verze je, že fráze může ukazovat na to, že utrpení mučedníků je smyslem, kterým Bůh uskutečnil vítězství nad zlem, a vítězství nebude hotové jen na chvíli.²⁵⁴ Teolog Richard Hays říká v tomto smyslu: „Ti, kteří následují Beránka v utrpení a smrti nejsou dosazováni náhodně do normy mučedníků; spíše jsou uzákoňováni vůlí Boží; ti, kteří byli vybráni k překonání zla v a skrze utrpení, ne však zlobou, ale láskou.“²⁵⁵ Tato interpretace souhlasí s tím, co bylo řečeno dříve o vztahu mezi utrpením mučedníků a Kristem. Z těchto nabízených interpretačních možností se nám jeví jako nejpravděpodobnější druhá.²⁵⁶

10.1.6 Velké zemětřesení (Zj 6,12 – 17)

12 A hle, když rozlomil šestou pečeť, nastalo veliké zemětřesení, slunce zčernalo jako smuteční šat, měsíc úplně zkrvavěl

²⁵¹ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 - 137 odkaz na (Graeme Goldsworthy, 1984:51).

²⁵² Číslo je nutné chápat symbolicky, nejde o přesný počet, ve stejné souvislosti se totiž Jan vyjadřuje o těchto označených jako o velikém zástupu (Zj 7,9). Tisíc je číslem plnosti. 144 000 je tedy 12 000 z každého kmenu Izraele. Tento počet tedy ukazuje jak na jeho velikost, tak i na eschatologickou úplnost Božího lidu (Srov. GIESEN Heinz: Kniha Zjevení apoštola Jana, Praha: Kostelní – Vydří – Karmelitánské nakladatelství, 1999, str. 68).

²⁵³ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁵⁴ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁵⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137 odkaz na (Richard Hays, 1996:179).

²⁵⁶ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

13 a nebeské hvězdy začaly padat na zem, jako když fík zmítaný vichrem shazuje své pozdní plody,
14 nebesa zmizela, jako když se zavře kniha a žádná hora a žádný ostrov nezůstaly na svém místě.
15 Králové země i velmoži a vojevůdci, boháči a mocní - jak otrok, tak svobodný, všichni přehali do hor, aby se ukryli v jeskyních a skalách,
16 a volali k horám a skalám: "Padněte na nás a skryjte nás před tváří toho, který sedí na trůnu, a před hněvem Beránkovým!"
17 Neboť přišel veliký den jeho hněvu; kdo bude moci obstát?

Dalekosáhlé poruchy ve vesmíru jsou poslední děsivou předzvěstí příchodu Ježíše Krista jako soudce. Hospodin ukončí starý a nastolí nový věk. Na tento den reaguje celý Vesmír (Zj 9: JI 2,31). Velké zemětřesení s Kosmickými proporcemi, tedy není lokální. V prorocích bylo vždy spojováno se dnem Hospodinovým (Jer 4,24; Ez 32,78; JI 2,10; Am 8,9).²⁵⁷ Téma dne Hospodinova, které se objevuje i u jiných proroků, má v Novém zákoně širokou odezvu. Hrůzu a velikost dne Hospodinova z JI 2,11; 3,3 – 4, (a také v Sf 1,14) znovu připomíná, opět ve stejném kontextu jako Joel, také Nahum (1,6), Malachiáš (3,2), a právě také Jan zde ve Zj 6,17.

Úkazy na nebi se ukazují v evangeliích, ve Zj 6,12; 8,7 a konkrétně zatmění slunce z JI 2,2; 2,10 se opakuje ve Zj 9,2. Tak čteme v JI 3,3 - 4: „Způsobím, že budou na nebi i na zemi divné úkazy: krev a oheň a sloupy dýmu. Slunce se zastře tmou a měsíc krví, dříve než přijde den Hospodinův, veliký a hrozný.“²⁵⁸

Neznamená to ale nutně, že se to tak všechno doslova odehraje, ale jsou to symboly projevů Božího hněvu (Mt 24,29).²⁵⁹

Ve Zjevení je popisováno velké zemětřesení jako bylo zmíněno u proroků: „Slunce zčernalo jako smuteční šat, celý měsíc zkrvavěl a hvězdy padaly z nebe na zem jako když fíkovník shazuje své ovoce, když s ním třese vichr. Nebe bylo srolováno jako svitek papíru a žádná hora a ostrov nezůstaly na svém místě.“²⁶⁰

Slunce je podivuhodné dílo Boží (Gn 1,16; Sir 43,2) a Bohu k chvále (Žl 148,3; Dan 3,62) a Boha poslouchá (Job 9,7; Bar 6,59). Lesk slunce byl obdivován a sloužil za obraz milujících Boha a spravedlivých (Mt 13,43).²⁶¹ Ježíš sám využíval slunce

²⁵⁷ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁵⁸ Srov. BENEŠ: op. cit, str. 68.

Podíváme-li se do řeckého textu, dočteme se, že slunce ἐγενετο μέλαι - stalo se černým, potměnělo, zčernalo jako τρίχιμος, η, ου – vlasový, zíněný σάκκος, ου, δ – pytel, hrubý šat z kozí srst a měsíc ὄλος, η, ου – celý, úplný zcela se stal jako αἷμα, τος, τό – krev, prolévání krve. TICHÝ Ladislav: Slovník Novozákonní řečtiny, Olomouc: Jíří Burget, 2001.

²⁵⁹ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 841.

²⁶⁰ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁶¹ ŠKRABAL: op. cit., str. 526.

jako obraz Boží lásky, která obepíná dobré i zlé (Mt 5,45).²⁶² Slunce osvětluje svět, dává tak světu pořádek, harmonii a krásu; je zdrojem tepla, světla a života vůbec. Jeho paprsky činí věci kolem nás viditelnými.²⁶³

Barva slunce zde je srovnávána se smutečnými šaty, temnou černou látkou vyrobenou z koží srsti.²⁶⁴ Slunce jakoby mělo smutek, když „zčernalo jako smuteční šat“; v originále stojí, že se podobá žíněnému pytli, což je oděv kajících a truchlících. Slunce, které má ozařovat zemi je samo bez světla (Mt 24,29).²⁶⁵ Zatmění slunce bude doprovázet příchod Páně v hrozný den (Iz 13,10; Jl 2,31; Ez 32,7; Mt 24,23; Zj 9,2).²⁶⁶

Symbolika měsíce, stejně jako u slunce, je velká. Měsíc má řád, mezi vlastnosti měsíce patří jistá pravidelnost (fáze měsíce).²⁶⁷ Měsíc, stejně jako slunce, je znamením určujícím čas. Už v evangeliu podle Marka je psáno, že při druhém zjevení Kristově se zatmí slunce a měsíc ztratí svoji záři (Mk 13,24).²⁶⁸ A když měsíc „celý zkrvavěl“ (Jl 2,31) znamená to, že také nevykonává své poslání, a to zdroje světla.²⁶⁹

Někteří vykladaelé by rádi věřili literárnímu smyslu, že slunce se ztmavilo a měsíc zkrvavěl ve dni Paschy, a rádi to spojují s vyjitím z Egypta. Ale je potřeba vidět tyto obrazy symbolicky, protože zde může být soud chápán lépe symbolicky než v literárním smyslu.²⁷⁰

Hvězdy jsou také nositelé světla, pronikají temnotou.²⁷¹ V šesté kapitole Janova Zjevení se ale reprezentují jako připevněné na nebeské klenbě, odkud se ztrácí a padají na zem.²⁷² To, že se nebe ztratilo stojí ve slově, které doslovně znamená oddělit, rozdělit, trhat. Slovo svinout je používáno k zabalení pláště nebo svitku. Nebe je považováno za pevnou substanci, která nemůže být srolována. Obraz je takový, že těžký železný svitek se s prasknutím zavřel. Tato stará koncepce světa a celého vesmíru je použita k vylíčení katastrofických duchovních skutečností. Nejstabilnější části světa jsou pouze dočasné.²⁷³ Může být poznamenáno, že řád, ve kterém byla země zničena, je ten řád stvoření země,

---

²⁶² LURKER: op. cit., str. 241.

²⁶³ Srov. HEINZ-MOHR: op. cit., str. 240.

²⁶⁴ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁶⁵ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 76.

²⁶⁶ Srov. NOVOTNÝ Adolf: Biblický slovník, Praha: Kalich a Česká biblická společnost, 1992, str. 911.

²⁶⁷ Srov. ROYT, ŠEDINOVÁ: op. cit., str. 11 - 12.

²⁶⁸ Srov. LURKER: op. cit., str. 145.

²⁶⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 76.

²⁷⁰ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁷¹ HEINZ-MOHR: op. cit., str. 72.

²⁷² Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁷³ Srov. tamtéž, str. 121 - 137, odkaz na (Aune, 1998:416).

slunce, měsíce, hvězd, nebe, hor, ostrovů, lidí.²⁷⁴ Z toho důvodu je stvoření nedokončené bez katastrofického zemětřesení.

Verš 15 zmiňuje osoby různých životních cest, které byly zasaženy zemětřesením: „králové země, mocní, generálové, bohatí, silní, všichni otroci a volní!“ Počet sedm indikuje kompletnost. Jsou jmenovány různé skupiny bez toho, aniž by se bralo v potaz sociální postavení. Smysl je ten, že lidstvo si musí uvědomit svůj hřích. A celý tento obraz je vstupem k velkému dni Hospodinovu.²⁷⁵

10.2 Text v biblickém kontextu

10.2.1 Inspirace ve Starém zákoně

10.2.1.1 Zachariáš: Zach 1,8 (Prorokova vidění 1,7 – 6,15)

Strukturální pozadí této pasáže v 6. kapitole Zj je ve vidění proroka Zachariáše. V této Starozákonní knize je uvedeno: „Jedoucí na ryzáku a za ním koně ryzí, plaví a bílí“ (Zach 1,8).²⁷⁶ Symbolika barev koní u Zachariáše není tak jasná jako u Jana. Je možné, že barvy jsou podle tří sfér vesmíru, kterými jsou podsvětí, země a nebe.²⁷⁷

Účelem těchto koní je hlídkovat na zemi v dobách míru (Zach 1,11). V šesté kapitole u Zachariáše se objevují čtyři jezdci s vozy. V prvním voze byli zapřažení ryzáci, ve druhém vraníci, ve třetím bělouši a ve čtvrtém grošáci (Zach 6,2 – 3). V této pasáži jsou vozy identifikovány se čtyřmi větry (čtyři nebeští duchové) a hlídkují ve čtyřech částech světa. Barvy se nezdají být všechny signifikantní. Koně a vozy u proroka Zachariáše se nezdají být spojovány s ničením, obraz posledního rozdělení zlého světa a společnosti je ve čtrnácté kapitole (Zach 14, 4 – 5 , den Hospodinův).²⁷⁸

Na začátku celého vidění dostává prorok posla, který se stane jeho průvodcem, bez něj by prorok nic nepochopil.²⁷⁹

---

²⁷⁴ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 - 137, odkaz na (Ford, 1975:112).

²⁷⁵ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁷⁶ Srov. tamtéž, str. 121 – 137.

²⁷⁷ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 807.

²⁷⁸ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁷⁹ Srov. Starý zákon, překlad s výkladem 14, Dvanáct proroků, Ozeáš až Malachiáš, Praha: Kalich, 1968, STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, str. 247.

Vidění „posla na ryzáku“ mezi myrtovím v hlubině je něčím tak neobvyklým jako události, které nastanou a na něž nic zdánlivě nenavazuje. Představa koní různé barvy, stejně jako jejich inspekční úkol (procházet zemí) vyvolávají obraz budoucí připravované katastrofy, kterou bude zasaženo celé stvoření. Klid a bezpečí země pod pevnou vládou perského krále jsou jenom klamné známky toho, že je vše v pořádku. Omylu propadají ti, kdo na základě vnější zabezpečení usuzují, že od Hospodina nelze nic očekávat a spoléhají se pouze na lidské síly. Hospodin již připravuje svému lidu vše nové k novému životu, třebaže se o tom na zemi ještě nic neví. Jeho hněv se již obrací proti těm pronárodům, které v sebejisté pýše užívaly Božího dopuštění k svévolným zásahům proti Božímu lidu.²⁸⁰

Vidění čtyř nebeských spřežení zvěstuje, že přichází den, kdy má být zjeveno Boží panství nad světem. Mezi vrcholky (předchází vidění „dvě měděné hory“) horskými se náhle objevuje „čtvero spřežení“. V každém voze jsou zapřaženi koně jiné barvy a souhrnně se pak o nich ještě řekne, že to jsou „statní“ koně. Počet čtyř naznačuje patrně čtyři světové strany a zahrnuje tak celý okresek světa (koně táhnou válečné vozy).²⁸¹

V 6 – 8 vůz, tažený vraníky, směřuje k severu. Hospodin bude soudit tuto nepřátelskou oblast (Zach 2,10). Hned za nimi vyrazí bělouši. Jde o záchranu věrných. Třetí spřežení zamíří k jihu.²⁸² O ryzácích už není řeč. Spřežení mají „křížem krážem“ projít celou zemí. Posel sleduje jízdu vraníků a náhle rozrušen vzkřikne (v.8). Vraníci „uklidnili jeho ducha“ v severní zemi. „Sebejisté národy“ (1,15) už nebudou zotročovat Hospodinovy věrné. Tamější diaspora se vrátí a připojí k říši Mesiášově.²⁸³

10.2.1.2 Malachiáš

Eschatologický výrok o příchodu posla Hospodinova a pochybnost o tom, zda vůbec někdo obstojí z Mal 3,2, přebírá apokalyptický spis Janův (Zj 6,17) po trojí úpravě: a) den příchodu posla vykládá Jan jako den jeho hněvu. Logicky tak dovysvětluje, co je příčinou toho, zda někdo obstojí; b) přicházejícího posla Hospodinova, před jehož hněvem lze stěží obstát, identifikuje Jan jako Beránka (Zj 6,16), tedy Krista; c) Malachiášovým výrokem

---

²⁸⁰ Izaiáš až Malachiáš, str. 806.

²⁸¹ Tamtéž, str. 816.

²⁸² Tamtéž, str. 816.

²⁸³ Tamtéž, str. 816.

vysvětluje Jan sebevražedné reakce v hrůze prchajících lidí (Zj 6,15 – 16). Prorockému výroku tedy rozumí, jako předpovědi vzdáleného stavu (proctví je vzorec pro zorientování se v nové situaci) a vykládá jím jednání spojené s posledním soudem a příchodem Krista.²⁸⁴

10.2.1.3 Ezechiel

V Ez 32,7 je zkáza faraóna připodobňována k zhasnutí slunce.²⁸⁵ Verš sedm tedy popisuje Boží soud, kdy jsou hvězdy zahaleny do smutku, mrakem je zastíněno slunce a měsíc také nedá světlo. Temno, které je zde líčené naráží snad na egyptské tmy popsané v Ex 10,21. Tento částečný soud konaný nad Egyptem je předzvěstí posledního soudu všeobecného.²⁸⁶

10.2.1.4 Izaiáš

V Iz 13,10 je popsán Hospodinův soudný den stejnými obrazy vesmírných katastrof jako v Janově knize Zjevení. „Nebeské hvězdy a souhvězdí se nezatřpytí svým světlem, slunce se při svém východu zatmí, měsíc svým světlem nezazáří.“ Stejně se o tom dočteme i v Iz 50,3 („Nebesa odívám v pochmurnou temnotu a přikrývám je žíněným rouchem.“), kde zahalené nebe je také znamením přicházejícího soudu a zároveň je novým vyvedením pro Izrael.²⁸⁷

10.2.1.5 Joel

Stejně jako Jan v šesté kapitole Zjevení mluví o slunci, které zčernalo a měsíci, který zkrvavěl, tak i prorok Joel popisuje v Jl 3,4 Hospodinův soudný den, kdy slunce se zastře tmou a měsíc zkrvaví.²⁸⁸ Znamená to konec vegetace a života, které jsou na slunci závislé. Ale není to jen výpověď o nebeském tělese, ale i o náboženstvích na něm závislá. To,

---

²⁸⁴ BENEŠ: op. cit, str. 301.

²⁸⁵ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 525.

²⁸⁶ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁸⁷ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 191.

²⁸⁸ Srov. BENEŠ: op. cit, str. 68.

že slunce zčerná znamená i konec věštění podle něj a astrologie vůbec.²⁸⁹ Přestane fungovat to, co bylo zárukou stability. Prorok Joel tedy mluví o stejném symbolickém významu zatemnění slunce a měsíce zalitého krví jako Jan. Změna na slunci a měsíci má demonstrovat Boží moc.²⁹⁰

V celém Orientě pak platilo pravidlo: „Co na nebi, to na zemi“.²⁹¹ Zemské bylo jen odleskem nebeského. Úkazy na nebi měly své protějšky na zemi. Tak vesmír a země tvořily jednotu. Proto zcela zklamou kosmické moci, které byly pokládány za záruku života: temné slunce a krvavý měsíc. U proroků jsou to napořád známky hrozných navštívení v den Hospodinův (Iz 13,10; Jer 4,23; Ez 32,7; Am 8,9), stejně jako v Novém zákoně (Mt 24,29; Zj 6,12).²⁹²

Boží soud stihne všechno stvoření, nejen člověka. Celá příroda projde bolestmi a úzkostmi posledního času. Totální zničení starého světa je předpokladem nového stvoření (Iz 65,17). Při smrti Ježíše nastala tma (Mt 27,45) jako předobraz dne Hospodinova, který ve své plnosti (též podle Joela) je i pro nás teprve budoucností.

Vyproštění bude jen pro ty, kdo setrvávají až do konce v počtě Jména nad každé jméno.²⁹³

Neznamená to ale, že už světlo nebude. Světlelem je a bude Hospodin sám (Zj 21,23).²⁹⁴

10.2.2 Paralelní místa v Novém zákoně

Ačkoliv se struktura vidění koní a jezdců vyskytuje u Zachariáše, spojení soudu pečeti je ze synoptických evangelií, hlavně z Kristova hlásání na Olivové hoře.

kniha Zjevení

1. Zj 6,1 – 2 bílý kůň

apokalyptická tradice v evangeliích

války, vzpoury, povstání (Mt 24,6;
Mk 13,7;

Lk 21,9). „Mnozí přijdou v mém
jménu“

(Mt 24,5; Mk 13,6; Lk 21,8).

---

²⁸⁹ Srov. tamtéž, str. 75.

²⁹⁰ Srov. tamtéž, str. 75.

²⁹¹ Izaiáš až Malachiáš, str. 678.

²⁹² Tamtéž, str. 678.

²⁹³ Tamtéž, str. 678.

²⁹⁴ Srov. BENEŠ: op. cit, str. 75.

2. Zj 6, 3 – 4 rudý kůň	národ proti národu (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,10). Meč (Mt 10,34).
3. Zj 6,5 – 6 černý kůň	hladomor, velký nedostatek (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,11).
4. Zj 6, 7 – 8 světle zelený kůň	mor, epidemie, pohroma, nákaza (Mt 24,7; Lk 21,11).
5. Zj 6, 9 – 11 duše pod oltářem	pronásledování, svědci Krista (Mt 24, 9 – 14; 10, 17 – 22; Mk 13, 9 – 13; Lk 12,11 – 12; 21,12 – 19). „ Jak dlouho?“ (Mt 24, 22; Mk 13,20; Lk 18, 7 – 8).
6. Zj 6,12 – 17 velké zemětřesení	velké zemětřesení (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,11) slunce, měsíc, hvězdy (Mt 24,29; Mk 13, 24 – 25; Lk 21,25) strach (Lk 21,26) Padněte na nás (Lk 21, 20) ²⁹⁵

Ačkoliv obsah soudu pečeti je hlavně založen na Apokalyptické tradici synoptických písem, Den Páně je také zjevný v mnohých dalších pasážích v Novém zákoně (např. Řím 2,5; 2 Kor 1,14; Ef 4,30; Flp 1,10; 2 So 12,2; Ju 6 – Den Hospodinův, poslední soud). Přes důraz na soud novozákonních autorů nám dává poznat smysl pro naději pro křesťany v časech katastrof. Spolu s mučedníky ve Zjevení jsou věrní povoláni k radosti, protože jejich utrpení je obětí víry (Flp 2,17 – 18; 2 Tim 4,6 – 8).²⁹⁶ Ještě musí být pamatováno, že celé biblické svědectví ukazuje, že pronásledování a mučednictví popsané v soudu pečeti knihy Zjevení nejsou posledním slovem. Je to skrze svědectví v časech utrpení, že svatí mají podíl s Kristem na jeho utrpení a smrti. Pronásledování a soužení jsou zmíněny ve smyslu, skrze který se dá získat Kristovo vykoupění. Takto, když křesťané trpí a umírají s Kristem, poznávají, že mají také podíl na zmrtvýchvstání a novém životě.²⁹⁷

²⁹⁵ Následující schéma je převzato od YEATTS John: Revelation, Believers Church Bible Commentary, Scottsdale, PA: Herold Press, (2003), str. 121 - 137 a ukazuje paralely ve spojení (obsahu) mezi soudem pečeti a synoptickou tradicí jasněji.

²⁹⁶ Srov. YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

²⁹⁷ Srov YEATTS: op. cit., str. 121 – 137.

10.2.2.1 Synoptické apokalypsy

U Mk 13,7 - 9 můžeme nalézt také předzvěst soužení válek, které musí přijít. Tato pasáž, o které mluví Marek, ukazuje věřícím, že Boží zaslíbení platí i v hrůzách válek. Marek také upozorňuje na hlad a nepokoje, které nastanou.²⁹⁸

V Mt 24, 29 – 31 můžeme také nalézt úryvek popisující kosmické katastrofy jako předzvěst konce tohoto světa.²⁹⁹ „Hned po soužení těch dnů se zatmí slunce, měsíc ztratí svou zář, hvězdy budou padat z nebe a mocnosti nebeské se zachvějí.“

V evangeliích při ukřižování Pána si slunce zahaluje tvář a odmítá zářit, stejně jako ve Zjevení u Jana, má smuteční šat. Černé nebo temné slunce při Ježíšově smrti bylo pro věřící symbolem smrti pravého slunce (Lk 23,45).³⁰⁰

---

²⁹⁸ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 93.

²⁹⁹ Srov. tamtéž, str. 56.

³⁰⁰ Srov. LURKER: op. cit., str. 241.

11 Záchrana vyvolených (Zj 7,9 – 17)

Po tradičním úvodu „Potom jsem viděl“ hledí prorok do budoucnosti.³⁰¹ Můžeme nyní vidět obraz církve v nebi.³⁰² Z hlediska symboliky barev jsou důležité verše 9.13. a 14.

9 Potom jsem viděl, hle, tak veliký zástup, že by ho nikdo nedokázal sečíst, ze všech ras, kmenů, národů a jazyků, jak stojí před trůnem a před tváří Beránkovou, oblečeni v bílé roucho, palmové ratolesti v rukou.

10 A volali velikým hlasem: "Díky Spasiteli, Bohu našemu, sedícímu na trůnu, a Beránkovi."...

13 Jeden z těch starců na mne promluvil: "Kdo jsou a odkud přišli ti v bílém rouchu?"

14 Řekl jsem: "Pane můj, ty to víš!" A on mi řekl: "To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově.

15 Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu v jeho chrámě dnem i nocí; a ten, který sedí na trůnu, bude jim záštitou.

16 Již nebudou hladovět ani žíznit, ani slunce nebo jiný žár jim neublíží,

17 neboť Beránek, který je před trůnem, je bude pást a povede je k pramenům vod života. A Bůh jim setře každou slzu s očí."

Kapitola sedmá je protiváhou k obrazu soudu v šesté pečeti (Zj 6).³⁰³ Použité schéma ve Zj 7, 9 – 17 je zřejmě převzaté z různých liturgických pramenů a mučednických hymnů nebo z jiné apokalyptické literatury. Vyskytuje se zde typická úvodní formule pro apokalyptickou literaturu: „Potom jsem viděl“. Po úvodní formuli následují dvě scény. První má pozemské osazenstvo (7,9 – 10), které je detailně popsáno a je to velké množství těch, kteří vzdávají hymnus chvály. Druhá scéna se přesouvá ze země na nebe, má tedy nebeské osazenstvo sestávající se z andělů, starců a čtyř bytostí. Starci a čtyři bytosti byli už zmíněni ve Zj 4. Jejich hymnus chvály končí slovy Amen. Celá pasáž působí jako malá „hymnická kniha“³⁰⁴

Dialog, který následuje ve 13. a 14. verši nám naznačuje, že je potřeba něco vysvětlit. Tato dialogická forma byla používána u proroků (Am 7,7 – 8; 8,1 – 3; Jer 1,11 – 12; Ez 37,3).³⁰⁵

³⁰¹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 68.

³⁰² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 81.

³⁰³ Srov. GIESEN: op. cit., str. 66.

³⁰⁴ Srov. KELLY H.: Balme, Revelation, in: Int 45, 1986, str. 288 – 294.

³⁰⁵ Následují dvě odpovědi na otázku kdo: „ti, kteří přišli z velikého soužení“ a proč: „vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově“. Balme H. Kelly uvádí, že, „ti, kteří přišli“ je mylné vyjádření řec. prez. part. a lepší je překládat tuto pasáž jako „ti, kteří přicházejí“. KELLY H., Balme, Revelation, in: Int 45, 1986, str. 288 – 294.

Nesčetný zástup před trůnem a před tváří Beránkovou představuje zachráněné věrné Bohu. Je to zástup křesťanských mučedníků, kteří už dosáhli nebeské radosti (srov. Zj 7,14).³⁰⁶ Tento nový Boží lid zahrnuje ale i obrácené pohany. Ti všichni mají nyní nejtěsnější spojení s Bohem a Kristem. Jsou oblečeni v bílé roucho, jež vybilili v krvi Beránkově (7,14). Znamená to tedy, že byli pronásledováni pro víru.³⁰⁷ Překladaelé dávali do souvislosti tuto pasáž s mučedníky za římského pronásledování. Množství mučedníků a bílení rouch v krvi Beránkově ale ukazuje na křesťany, kteří díky ochraně Boží přežili pronásledování, které je plně prohlášeno při otvírání sedmi pečetí a přicházejících hrůz. Poslední pasáž je potom rytmickou částí ukazující blažený stav těch, kteří vírou uznávali Krista jako Pána. Tato pasáž má liturgický význam. Křesťané se stávají služebným kněžstvem v Nebeské svatyni (Žid 8,2).³⁰⁸

Za to, že blažení obstáli, nevděčí sami sobě, ale Kristu a jeho vykupitelskému dílu.³⁰⁹

„Je to paradoxní obraz, ukazující, že Ježíšova zástupná smrt, která vede ke vzkříšení, jim dala nový život (Iz 49,10).“³¹⁰ Kristus postavil svou vlastní oběť na místo obřadů, neschopných očistit nitro člověka. Tato oběť je skutečně účinná. Kristova krev nás očistila od hříchů, takže smíme doufat, že se nám dostane místa právě mezi těmito mučedníky, kteří „očistili své roucho v krvi Beránkově“. Zde Jan navazuje na tradiční nauku, když mluví o krvi Beránkově, která nás obmyla z hříchů (Zj 1,5) a získala nás znovu pro Boha, takže se stáváme královským kněžstvem (Zj 5,9).³¹¹ Bílé roucho je symbolem čistoty a oslavy. Tímto bílým rouchem se má na mysli spása darovaná ve křtu, kterou si křesťané uchovali s pomocí svého Pána za pronásledování (Zj 3,5; 6,11; 22,14).³¹² Také palmové ratolesti v jejich rukou ukazují symbolicky na jejich vítězství (Zach 14,16; 1 Mak 13,51). Bílé roucho a palmové ratolesti mohou být zde užity také v souvislosti liturgie svátku stánků.³¹³

Svatost křesťanů je důsledkem vyvolení a vyžaduje rozhodné odmítnutí hříchu a pohanských mravů. Mají jednat v souladu se svatostí, které se jim dostává od Boha a ne podle těla. Symbolem toho je bílé roucho.³¹⁴

---

³⁰⁶ Nový zákon, Nvlg, str. 843.

³⁰⁷ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 452.

³⁰⁸ Srov. KELLY: op. cit., str. 288 – 294.

³⁰⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 82.

³¹⁰ Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 452.

³¹¹ LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 187.

³¹² Srov. GIESEN: op. cit., str. 68.

³¹³ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 81.

³¹⁴ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 488.

12 Pátá a šestá polnice (Zj 9,1 – 21)

Devátá kapitola patří do části sedmi polnic, které najdeme ve Zj 8,2 – 11,19. První čtyři vidění o polnicích, které přinášejí přírodní katastrofy vynecháme, protože nejsou pro nás z pohledu symboliky barev zajímavé. Místo toho se zaměříme na vidění páté a šesté polnice, které směřují přímo proti lidem.

Celému vidění předchází vidění hvězdy, která spadla z nebe na zem. Hvězda zřejmě představuje anděla, byl jí dán klíč od propasti, tím se myslí místo, kde jsou věznění zlí duchové.³¹⁵

2 otevřela jícn propasti a vyvalil se dým jako z obrovské pece, a tím dýmem se zatmělo slunce i všechno ovzduší.

3 Z dýmu se vyrojily kobylinky na zem; byla jim dána moc, jakou mají pozemští škorpióni.

4 Dostaly rozkaz neškodit trávě na zemi ani žádné zeleni ani stromoví, jenom lidem, kteří nejsou označeni Boží pečeti na čele...

13 Zatroubil šestý anděl. Uslyšel jsem jakýsi hlas od čtyř rohů zlatého oltáře, který je před Bohem.

14 Ten hlas nařídil šestému andělu, držícímu polnici: "Rozvaž ty čtyři anděly, spoutané při veliké řece Eufratu!"

15 Tu byli rozvázáni ti čtyři andělé, připravení na hodinu, den, měsíc a rok, kdy mají pobít třetinu lidí.

16 A jejich jízdních oddílů bylo dvě stě miliónů - slyšel jsem jejich počet.

17 A ve vidění jsem spatřil koně a na nich jezce: pancíře měli ohnivé, rudě zářící a žhnoucí sírou; hlavy koňů byly jako hlavy lvů a z jejich tlam šel oheň, dým a síra.

18 Touto trojí pohromou - ohněm, dýmem a sírou ze svých tlam - usmrtili třetinu lidí.

19 Vražedná moc těch koňů je v jejich tlamách a v jejich ocasech; jejich ocasy jsou jako hadi a hlavy těch hadů přinášejí zhoubu...

Opět Jan mluví o zatemnění slunce, ale tentokrát je to dýmem, který se vyvalil z propasti. Ve Zj 9,2 je dobré zmínit paralelu ke Zj 6,12 kdy také slunce zčernalo jako zde. Celý tento obraz ve Zj 9,2 může být odkazem na výbuch Vesuvu r. 79 po Kr. Zatemněné slunce ukazuje zde na moc pekelné temnoty nad světlem, zdrojem života.³¹⁶

Nejdříve přicházejí kobylinky, jejich popisem chce Jan ukázat na velké ohrožení pro ty, kteří se vzdálili Bohu. Kobylková pohroma, z J1 1,2 – 12; 2,1 – 11, byla patrně předlohou,

³¹⁵ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 454.

³¹⁶ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 90.

na kterou v mnohem vyhrocenější podobě navazuje svým detailním popisem kobylek a následků jejich vpádu kniha Zjevení.³¹⁷

Po kobylkách přichází dvě stě miliónů jízdnic oddílů. Velký počet jezdců ukazuje na nepředstavitelnou velikost bojové moci. Jde tedy o vojsko, které nelze identifikovat s nějakým pozemským vojskem, ale jsou to démonské postavy. Je ale možné, že Jan naráží na Parthy, kteří byli postrachem pro tehdejší Římskou říši.³¹⁸

Jan barvitě líčí ničivý obraz kobylek, který převzal z židovské literatury.³¹⁹ Pancíře jezdců jsou prostoupeny barvami rudého ohně, dýmu a žluté síry. Tyto barvy pancířů ukazují na prostředky ničení, ale samotnými prostředky jimiž ničí nevěřící svět jsou teprve oheň, dým a síra, které vycházejí z tlam koní s hlavami lvů.³²⁰

Jan popisuje počet, vzhled a řádění démonických postav a armád. Barva pancířů jezdců je ohnivě červená, fialově modrá a sírově žlutá. Jde tedy o barvy, které můžeme vnímat, když hoří síra, která je žlutá a hoří modrým plamenem.³²¹ Síra je znakem pekelných mocností a podsvětí (14,10). Vidíme příšerný celkový obraz válek, morových nákaz a hromadného umírání, způsobených démonickými duchy, vyvolaných lidskými vášněmi.³²²

12.1 Inspirace ve Starém zákoně

12.1.1 Kniha Job

Podobné vyjádření o ničivých silách nacházíme i v Job 41,11 - 13, kde při popisu livjátána, se kterým chce Job bojovat čteme, že mu z úst vycházejí pochodně, unikají ohnivé jiskry a z nozder mu vystupuje kouř, stejně jako při popisu koní ve Zj 9,17.

Způsob, jak je livjátan popisován, ukazuje na to, že v něm viděl starý Izraelec ztělesnění zlého přírodního dění. Některé jevy připomínají jevy meteorologické (bouře, blesky, mračna) nebo mechanické, jiné připomínají rozbouřené moře. Tento příšerný zjev,

---

³¹⁷ BENEŠ: op. cit., str. 67.

³¹⁸ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 845.

³¹⁹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 91.

³²⁰ Srov. GIESEN: op. cit., str. 76.

³²¹ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 94.

³²² Srov. Tamtéž, str. 94.

který nahání děs všemu tvorstvu, a který otřásá samými základy země, je v Božích rukou. Bůh krotí i to, nad čím člověk stojí jen v úděsu a bezmoci.³²³

Před livjatanem se třesou sami bohové, v hlubině mořské to vše jako v kotli, když se ožene, žádná zbraň ho nezraní, takže nikdy nepoznal strach a může na všechno hledět svrchu „jako král nad šelmami“. To, že Hospodin je Pánem i nad ním, je důkazem Boží vznešenosti a neskonalé vyvýšenosti. On jediný o něm rozhoduje. A tento Bůh, jehož moc vládne nade vším, vyslechl Jákobovo toužebné přání, sklonil se k němu a mluvil s ním.³²⁴

12.1.2 Genesis

V První knize Mojžíšově se nachází obraz, kde na Sodomu a Gomoru padají síra a oheň. Pohromy zde můžou ukazovat na oblast se zemětřesením a zmíněný oheň a síra můžou ukazovat na sopečnou erupci (Gn 19, 24.28).³²⁵

Prorok použil kombinaci těchto dvou starozákonních textů, aby dosáhl dostatečného popisu ničivých zbraní této jízdy démonů.³²⁶

Nesmíme ale opomenout kobylkovou pohromu z knihy Joel, která sloužila zřejmě také jako inspirační zdroj pro Jana. Téma kobylkové pohromy Jan z knihy Joel přebírá a zpracovává detailním popisem kobylek.³²⁷

---

³²³ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE: Výklady ke Starému zákonu III., Knihy naučné, Jób až Píseň písní, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, str. 208.

³²⁴ Tamtéž, str. 208.

³²⁵ Pentateuch, Kostelní Vydří, 2006, str. 81.

³²⁶ Srov. GIESEN: op. cit., str. 76.

³²⁷ BENEŠ: op. cit, str. 67.

13 Beránek se svými vyvolenými (Zj 14, 1 – 5; Zj 14,14 - 20)

Téma 14. kapitoly je zřejmě ovlivněno chápáním eschatologie charakteristickým pro židovské prostředí.³²⁸ Podle židovského očekávání se Mesiáš objeví na hoře Sión, aby zachránil Jeruzalém a konal soud nad nepřáteli. 144 000 je Boží lid, který bude zachráněn. Toto číslo je symbolické a jedná se o celý Boží lid, který zůstal věrný a nepropadl modloslužbě.³²⁹

1 A viděl jsem, hle, Beránek stál na hoře Sión a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kdo mají na čele napsáno jméno jeho i jméno jeho Otce.

2 A slyšel jsem hlas z nebe jako hukot množství vod a jako zvuk mocného hřmění; a znělo to, jako když hudebníci rozezvučí své nástroje.

3 Zpívali novou píseň před trůnem, před těmi čtyřmi bytostmi a před starci. Nikdo nebyl schopen naučit se té písni, než těch sto čtyřicet čtyři tisíce z obyvatel země, kteří byli vykoupeni.

4 To jsou ti, kdo neporušili svou čistotu se ženami a zůstali panici. Ti následují Beránka, kamkoli jde. Ti jako první z lidstva byli vykoupeni Bohu a Beránkovi.

5 Z jejich úst nikdo neuslyšel lež; jsou bez úhony.

Ve 14. kapitole jsou ti, kdo se neposkrvnili nevěrností a zůstali neporušeni, ti následují Beránka kamkoli jde.³³⁰ Jan zde zdůrazňuje naprostou věrnost těchto vyvolených Kristu (2 Kor 11,2; Ef 5,27). Nový vyvolený lid je veden Beránkem, budou uzavřeny nové zásnuby s Bohem (Oz 2,16 – 26), byli vykoupeni jako prvotiny (srov. Jak 1,18).³³¹

Jan zde mluví o vyhubení pohanských národů, uskutečnění tohoto proroctví můžeme vidět ve Zj 19,11nn.³³²

14 A viděl jsem, hle, bílý oblak, a na oblaku sedí někdo jako Syn člověka, na hlavě má korunu ze zlata a v ruce ostrý srp.

15 Vtom další anděl vyšel z chrámu a mocným hlasem zavolal na toho, který seděl na oblaku: "Pošli svůj srp a začni žně, protože nastala hodina žně a úroda země dozrála."

16 A ten, který seděl na oblaku, hodil svůj srp na zem, a země byla požata.

17 A další anděl vyšel z nebeského chrámu a také on měl ostrý srp.

³²⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 107.

³²⁹ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 459.

³³⁰ Srov. tamtéž, str. 459.

³³¹ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 855.

³³² Srov. tamtéž, str. 857.

18 A jiný anděl vyšel od oltáře a ten měl moc nad ohněm. Zavolal mocným hlasem na toho, který měl ostrý srp: "Pošli svůj ostrý srp a sklid' hrozny na vinicích země, neboť víno dozrálo."

19 Tu hodil ten anděl svůj srp na zem a sklídl víno země a uvrhl je do velikého lisu Božího hněvu.

20 A v lisu za městem byly hrozny stlačeny a vytékající krev dosahovala až po uzdy koní na vzdálenost sto šedesát mil.

Kristus přichází vykonat Boží soud nad bezbožníky. Je to znázorněno dvěma obrazy: žně a vinobraní. Koruna ze zlata ukazuje na Krista jako královského vítěze a ostrý srp ukazuje na jeho soudcovskou moc.³³³ Pro symboliku barev je ale důležitý bílý oblak, na kterém je Kristus posazen.

Oblak je znakem Boží přítomnosti. Kristus přichází na oblacích, Jan říká: „na oblaku sedí někdo jako Syn člověka“. Kristus přichází s bílým oblakem, stejně jako v Danielově vidění 7,13, kdy Daniel vidí přicházet „s nebeskými oblaky“ někoho jako „Syna člověka“.³³⁴ V Danielově vidění je dána Synu člověka moc nad celým světem a ta moc není nijak ohraničená, je neomezená. Toto Danielovo vidění ukazuje k plnosti dnů, kdy přijde Mesiáš.

U Daniela zřejmě Jan čerpal při popisu příchodu Krista. Tento obraz, který popisuje Krista na bílém oblaku je i ve Zj 1,13. Z řečtiny můžeme λευκός, ἦ, ὅν přeložit jako bílý, zářivý, jasný, bělostný, bílý, skvělý. Bílý oblak je znakem Boží přítomnosti a slávy, jak už bylo řečeno dříve.³³⁵

13.1 Inspirace ve Starém zákoně

Při svém druhém příchodu Syn člověka sedí na bílém oblaku a v ruce má srp, neboť nastala hodina žně úrody země. Kouř a oblak provázejí teofanie neboli zjevení Boha, což můžeme nalézt už ve Starém zákoně např. v Iz 4,5, Ex 19, 16; Ex 24, 15nn.³³⁶

13.2 Paralelní místa v Novém zákoně

I v evangeliu Mt 24,30 a Mt 26,64 říká Kristus, že přijde na konci světa v oblacích s velkou slávou a mocí. Také v Markově evangeliu najdeme pasáž o příchodu Syna

---

³³³ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 135.

³³⁴ Srov. tamtéž, str. 135.

³³⁵ Srov. tamtéž, str. 135.

³³⁶ Srov. FOUILLOUX: op. cit., str. 159 - 160.

člověka v oblacích (Mk 13, 26). A při Kristově proměnění na hoře u synoptiků se zjevuje Bůh v podobě bílého oblaku (Mt 17,5; Lk 9,34n).³³⁷

V bílém oblaku se také zjevuje Kristus naposledy svým učedníkům a odchází na nebesa, jak se můžeme dočíst ve Skutcích apoštolů (Sk 1,9).³³⁸

---

³³⁷ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 44.

³³⁸ Srov. Nový zákon, Nvlg, (Sk 1,9).

14 Sedm andělů s nádobami pohrom (Zj 15,1 – 8)

1 A viděl jsem na nebi jiné znamení, veliké a podivuhodné: sedm andělů, kteří přinášejí sedm posledních pohrom - jimi se dovrší Boží hněv.

2 Viděl jsem jakoby jiskřící moře, planoucí ohněm, a viděl jsem ty, kteří zvítězili nad dravou šelmou, nesklonili se před jejím obrazem a nenechali se označit číslicí jejího jména. Stáli na tom jiskřícím moři, měli Boží loutny

3 a zpívali píseň Božího služebníka Mojžíše a píseň Beránkovu: "Veliké a podivuhodné jsou tvé činy, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravdivé jsou tvé cesty, Králi národů.

4 Kdo by se nebál tebe, Pane, a nevzdal slávu tvému jménu, neboť ty jediný jsi Svatý; všechny národy přijdou a skloní se před tebou, neboť tvé spravedlivé soudy vyšly najevo."

5 Potom jsem viděl, jak se otevřela svatyně stánku svědectví v nebi a vyšlo sedm andělů, přinášejících sedm pohrom;

6 byli oděni kněžským rouchem, čistým a zářícím, a kolem prsou měli zlaté pásy.

7 Jedna ze čtyř bytostí před Božím trůnem podala těm sedmi andělům sedm zlatých nádob naplněných hněvem Boha, živého na věky věků.

8 Svatyně byla naplněna oblakem slávy a moci Boží, takže nikdo nemohl vstoupit do svatyně, dokud se nedokoná sedmero pohrom, které přináší těch sedm andělů.

Jan označuje sedm andělů se sedmi pohromami jako jiné a velké znamení na nebi, to znamená, že eschatologické dění vrcholí. Pohromy se nazývají poslední. Na scénu přicházejí také ti, kdo zvítězili nad císařským kultem. Ti nyní oslavují svým chvalozpěvem Boha. Zástup vykoupených zpívá chvalozpěv Boží.³³⁹

Potom přicházejí andělé, kteří mají vylít misky hněvu. Zlaté misky jsou symbolem trestající soudní moci Boží.³⁴⁰ Andělé jsou oděni slavnostním čistým bílým oděvem, což charakterizuje je samé a také jejich úkol.³⁴¹ Bílé roucho a zlatý pás symbolicky poukazují na kněžskou a královskou důstojnost andělů.³⁴² Znamená to, že vykonávají službu k oslavě Boží soudem od Boha.

To, že je svatyně naplněna oblakem ukazuje, že jde o Boží zjevení a ukazuje na Boží slávu a moc.³⁴³

³³⁹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 114.

³⁴⁰ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 140.

³⁴¹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 115.

³⁴² Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 140.

³⁴³ Srov. GIESEN: op. cit., str. 116.

14.1 Inspirace ve Starém zákoně

Celý popis je zřejmě podle Ez 9,2; Dan 10,5 a můžeme jej nalézt i ve Zj 1,13; 19,8.14.³⁴⁴

Podíváme-li se na knihu Ezechiel, také uvidíme vycházející anděly s nástroji zhouby pro zkázu a potrestání lidu – konkrétně zde vidíme jak vychází šest andělů pro pobití lidí od starců až po děti. S nimi ale vychází muž, oděný lněným rouchem s písáfskými potřebami po boku, aby vysvobodil spravedlivé (Ez 9,2.3; 9,11; 10,2.6). Tento sedmý je oděný v bílé roucho jako velekněz v den smíru, jako anděl čistý, svatý a velebný.³⁴⁵ Někteří se domnívají, že jde o samého Krista.³⁴⁶

Dalším místem, kde se Jan mohl inspirovat je desátá kapitola knihy Daniel. Zde je také popisován muž oblečený do lněných šatů, který má na bedrech pás z třpytivého zlata. To jak je oblečen ukazuje na jeho nebeský původ, je to tedy zřejmě anděl (Dan 10,5). Danielovi bylo zjeveno závažné slovo o veliké strasti, o ponížení a utrpení lidu. Není zde ale řečeno jakým způsobem.³⁴⁷

Při popisu sedmi andělů se tedy zřejmě Jan inspiroval u těchto starozákonních textů.

---

³⁴⁴ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 140.

³⁴⁵ Srov. BOGNER: op. cit., str. 35.

³⁴⁶ Srov. Starý zákon, překlad s výkladem 13, Ezechiel – Daniel, Praha: Kalich, 1984, STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, str. 321.

³⁴⁷ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 622.

15 Soud nad nevěstkou (Zj 17, 1 – 5)

V této kapitole nás bude zajímat nachová barva šelmy a purpur, do kterého byla oděna nevěstka. Purpur je barva mezi červenou a fialovou.³⁴⁸

1 Tu přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm nádob, a promluvil ke mně: "Pojď se mnou, ukážu ti soud nad velikou nevěstkou, usazenou nad vodami,

2 se kterou se spustili králové světa a vínem jejího smilství se opjeli obyvatelé země."

3 Anděl mě odvedl ve vytržení ducha na poušť. Tu jsem spatřil ženu sedící na dravé šelmě nachové barvy, plné rouhavých jmen, o sedmi hlavách a deseti rozích.

4 Ta žena byla oděna purpurem a šarlatem a ozdobena zlatem, drahokamy a perlami; v ruce držela zlatý pohár, plný ohavností a nečistoty svého smilství,

5 a na čele měla napsáno jméno - je v něm tajemství: "Babylón veliký, Matka všeho smilstva a všech ohavností na zemi."

Jeden ze sedmi andělů ukazuje Janovi nevěstku a soud nad ní. Celý tento obraz představuje Řím a císařskou moc, která si dělá nároky na božské pocty.³⁴⁹ Obraz ze Zj 17, 2 představuje modloslužbu a vliv pohanského Říma na ostatní národy. V 5. verši je přímo srovnáván s Babylónem (srov. také Zj 18,3).³⁵⁰

Nachová barva šelmy znamená císařskou hodnost na jedné straně a nemravnost na straně druhé. Také je symbolem pro luxus a nádheru Římské říše. Je totožná se šelmou ze Zj 13,1.³⁵¹

Šelma má podobnou barvu jako šat nevěstky. Žena je oděna purpurem, což znamená vysoké nebo královské postavení (Iz 47, 1 – 2; Jan 19,2).³⁵² Žena jako symbol Říma může být chápána v jistém smyslu jako vládkyně nad bezbožnými.³⁵³ Působí tedy vnějškově vznešeným dojmem. Purpur (řec. πορφύρα, ας, ῆ) byl považován za znamení blahobytu a luxusu.³⁵⁴ Jak už bylo řečeno v úvodu, hebrejský národ chápal purpur jako symbol bohatství a vysokého postavení. Červená barva purpuru je ale také znamením

³⁴⁸ LURKER: op. cit., str. 212.

³⁴⁹ Srov. Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP, str. 462.

³⁵⁰ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 152.

³⁵¹ Srov. Tamtéž, str. 153.

³⁵² Srov. Tamtéž, str. 154.

³⁵³ Srov. LURKER: op. cit., str. 212.

³⁵⁴ Srov. BECKER: op. cit., str. 236.

nezvládnutých vášní a pudů, jako je nenávisť, ukrutnost a smilstvo.³⁵⁵ Množství ozdob, které má na sobě celý tento dojem podporuje. Může ukazovat na přebujelý římský přepych.³⁵⁶ Ozdoby, které má žena na sobě ukazují také na ustrojení nevěstek. Zlatý pohár v ruce nevěstky poukazuje na velké bohatství a moc, ale uvnitř je pohár plný ohavnosti a smilství, což představuje bezbožnost a modlářství.³⁵⁷ Celkově tento obraz ukazuje na Řím a na císařský kult.vůbec.³⁵⁸

Žena nevěstka jako Řím a pohanský kult stojí proti svatému městu Siónu a čisté nevěště Beránkové.³⁵⁹ V hlubším smyslu může v tomto případě znamenat červená barva uchvacující moc pekelného ohně.³⁶⁰

Zánik Říma, opitého krví mučedníků, je dramaticky ohlášen andělem v 18. kapitole.³⁶¹

15.1 Inspirace ve Starém zákoně

Celý tento obraz popisující pád Říma převzal Jan ze Starého zákona, kde jsou stejným způsobem popisovány bezbožná modlářská města jako je, například Babylón nebo Ninive (Iz 23; Jer 50 – 51; Ez 16; 26 – 27).³⁶²

U Jeremiáše můžeme vidět neřestné ženy, které se oblékaly do karmínu a červeně, aby přilákaly milence (Jer 4,30).³⁶³

15.2 Doplnění vidění v 18. kapitole

Pád Babylóna v 18. kapitole navazuje na předchozí vizi nevěstky. Je opakováním toho co už Jan viděl.³⁶⁴

---

³⁵⁵ Srov. LURKER: op. cit., str. 41.

³⁵⁶ Srov. GIESEN: op. cit., str. 122.

³⁵⁷ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 154.

³⁵⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 122.

³⁵⁹ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 861.

³⁶⁰ Srov. STUDENÝ Jaroslav: Křesťanské symboly, Olomouc, 1992, str. 55.

³⁶¹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 127.

³⁶² Srov. BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distancni/zjeveni.html>, (12.12.2007).

³⁶³ Srov. LURKER: op. cit., str. 41.

³⁶⁴ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 159.

Tato kapitola Zjevení je považována za ukázkou spisovatelského umění autora. Bohatě čerpá ze Starého zákona, z proroctví a zpráv o zániku Babylóna a jiných starověkých měst.³⁶⁵

Tato kapitola v sobě neukrývá nic navíc k symbolice barev. Uvádím ji jen pro doplnění k Římu jako nevěstce. Je zde uváděn nárek kupců (podobný nářku kupců při pádu Týru v Ez 27,1 – 24)³⁶⁶, kteří se vzpomínkou na město bědují nad vlastní ztrátou bohatství:

16 "Běda, běda, tak veliké město, které se oblékalo do kmentu, purpuru a šarlatu, které se zdobilo zlatem, drahokamy a perlami –

17 a v jedinou hodinu je zničeno takové bohatství!" A všichni velitelé lodí, dopravci zboží, námořníci a kdokoli se živí plavbou, neodvází se přiblížit.

Stejně tak byla popsána i nevěstka ve Zj 17,4. Popis látek a celkově luxusního zboží ukazuje na zhýčkané a sebejisté prostředí.³⁶⁷ Rozsáhlý výčet zboží, který je uváděn ve Zj 18,11 - 16 nám má ukázat nepředstavitelné bohatství a luxusu pánů a zároveň na velikou sociální nespravedlnost.³⁶⁸

---

³⁶⁵ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 159.

³⁶⁶ Srov. tamtéž, str. 164.

³⁶⁷ Srov. tamtéž, str. 164.

³⁶⁸ Srov. tamtéž str. 164.

16 Nevěsta Beránkova (Zj 19, 1 – 9)

1 Potom jsem slyšel mocný hlas jakoby obrovského zástupu na nebi: "Haleluja! Spasení, sláva i moc patří Bohu našemu,

2 protože pravé a spravedlivé jsou jeho soudy! Vždyť odsoudil tu velikou nevěstku, která přivedla zemi do záhuby svým smilstvím, spravedlivě ji potrestal za krev svých služebníků, která lpi na jejich ruce."

3 A znovu volali: "Haleluja! Na věky věků vystupuje dým z toho hořícího města."

4 Tehdy těch čtyřiaadvacet starců spolu se čtyřmi bytostmi padlo na kolena; klaněli se před Bohem sedícím na trůnu a volali: "Amen, haleluja."

5 A od trůnu zazněl hlas: "Zpívejte Bohu našemu všichni jeho služebníci, kteří se ho bojíte, malí i velcí."

6 A slyšel jsem zpěv jakoby ohromného zástupu, jako hukot množství vod a jako dunění hromu: "Haleluja, ujal se vlády Pán Bůh náš všemohoucí.

7 Radujme se a jásejme a vzdejme mu chválu; přišel den svatby Beránkovy, jeho choť se připravila

8 a byl jí dán zářivě čistý kment, aby se jím oděla." Tím kmentem jsou spravedlivé skutky svatých.

9 Tehdy mi řekl: "Piš: Blaze těm, kdo jsou pozváni na svatbu Beránkovu." A řekl mi: "Toto jsou pravá slova Boží."

Ještě než vyjede Kristus se svým vojskem, aby dobýval konečné vítězství nad Božími nepřáteli, vidí Jan církev, jako nevěstu Beránkovu. V průběhu dějin se připravují zasnuby. Nevěště Beránkově je dán zářivě bílý kment, aby se jím oděla.³⁶⁹ Bez tohoto „svatebního roucha“ by se do nebe nikdo z nás k Beránkově hostině nedostal.³⁷⁰ Tento zářivě čistý kment je symbolem dobrých skutků jednotlivců i celé církve. Věrní křesťané budou tedy pozváni na svatební hostinu.³⁷¹

Když Bůh svine nebe a zemi jako kus látky, které vykonaly svou službu a nahradí je novými (Žd 1,11n) a když budou na svých místech všichni k soudu, většinou v bílém rouchu (Zj 3,4; 7,9 – 14), vykročí Nový Jeruzalém připravený a ozdobený jako nevěsta (Zj 21,2) vstříc ženichovi.³⁷²

Nevěště Beránkově byl dán zářivě čistý kment, aby se jím oděla (Zj 19, 7b – 8).³⁷³ Kment patří k nejjemnější bílé egyptské bavlněné látce a používal se na spodní roucho.³⁷⁴ „Nevěsta“ je sama církev. Pro nevěstu Beránkovu je důležité se dobře připravit na svatbu.

³⁶⁹ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 508.

³⁷⁰ Srov. tamtéž, str. 508.

³⁷¹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 135.

³⁷² Tamtéž, str. 508.

³⁷³ Srov. tamtéž, str. 508.

³⁷⁴ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., str. 330.

Znamená to především přípravu svatebních šatů. Svatební šaty jsou „spravedlivé skutky svatých“, především v lásce a službě druhým.³⁷⁵ A jsou jí „dány“, to znamená, že na společenství s Bohem nemáme nárok pro žádné ze svých zásluh.³⁷⁶ Spásu dostáváme darem. A po vítězství nad Božími nepřáteli bude navěky církev spojena s Kristem.³⁷⁷

Proti rudému purpuru a šarlatu nevěstky (ze Zj 17,4) je nevěsta Beránkova oděna do „zářivě čistého kmentu“. Tak jako ve Zj 3,5 a 6,11 je bílé, zářivé roucho znakem vítězství a nebeské slávy.³⁷⁸

Na druhé straně stojí protibožské mocnosti, které nejenže nebudou pozváni na hostinu Beránkovu, ale sami budou pokrmem pro supy a mrchožrouty (Zj 19,17 – 18).³⁷⁹

---

³⁷⁵ Srov. NOVOTNÝ: op. cit., str. 1024.

³⁷⁶ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 171.

³⁷⁷ Srov. tamtéž, str. 171.

³⁷⁸ Tamtéž, str. 171.

³⁷⁹ Srov. GIESEN: op. cit., str. 139.

17 Kristovo vítězství (Zj 19,10 – 16)

10 Tu jsem padl na kolena k jeho nohám. Ale on mi řekl: "Střez se toho! Jsem jen služebník jako ty a tvoji bratři, kteří vydávají svědectví Ježíšovi. Před Bohem poklekni!" Kdo vydává svědectví Ježíšovi, má ducha proroctví.

11 A viděl jsem nebesa otevřená, a hle, bílý kůň, a na něm seděl ten, který má jméno Věrný a Pravý, neboť soudí a bojuje spravedlivě.

12 Jeho oči plamen ohně a na hlavě množství královských korun; jeho jméno je napsáno a nezná je nikdo než on sám.

13 Má na sobě plášť zbrocený krví a jeho jméno je Slovo Boží.

14 Za ním nebeská vojska na bílých koních, oblečená do bělostného čistého kmentu.

15 Z jeho úst vychází ostrý meč, aby jím pobíjel národy; bude je pást železnou berlou. On bude tlačit lis plný vína trestajícího hněvu Boha všemohoucího.

16 Na plášti a na boku má napsáno jméno: Král králů a Pán pánů...

Po vidění nebeské hostiny vidí Jan otevřené nebe a z něj vystupuje Kristus se svým velkým doprovodem, popisuje Krista jako velkého vojevůdce, velícího nebeským vojskům. Nejdříve je pojmenován kůň a potom jezdec. Kůň je jmenován jako první aby byl zdůrazněn význam jezdce. Bílá barva koně ukazuje na nebeskou čistotu a slávu, a jako takový je současně zvířetem královským i válečným (Ez 23,6.12).³⁸⁰ Je symbolem vítězství a triumfu.³⁸¹ Obraz pláště zborceného krví ukazuje na Kristovo vítězství nad nepřáteli (srov. Iz 63,1 - 3).³⁸² Celý tento obraz ukazuje na Krista jako velkého vojevůdce, velícího nebeským vojskům, jako Krále králů a Pána pánů (1 Tim 6,15).³⁸³

Na bílém koni jezdívali vítězové. Zde na něm sedí Kristus a dobývá posledního a konečného vítězství nad Božími nepřáteli. Je důležité také neztotožňovat tohoto bílého koně s koněm v šesté kapitole, který byl symbolem pro zkázu a válku (Zj 6,2).³⁸⁴ Kristovým příchodem je definitivně ukončeno období časných bojů a budoucí střetnutí se odehrávají na jiné úrovni. Kristus zvítězil, on je obětovaným Beránkem, který se stává pánem lidských dějin. Vítězství Krista je také vítězstvím nového lidu.

Za ním jedou nebeská vojska na bílých koních, oblečená do bělostného a čistého kmentu (Zj 19,14). Paralelní místo ke Zj 19,14 můžeme najít také u Mt 26,53, kdy Ježíš

³⁸⁰ Srov. GIESEN: op. cit., str. 140.

³⁸¹ SCHEUCH: op. cit., str. 172.

³⁸² Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 867.

³⁸³ Srov. GIESEN: op. cit., str. 140.

³⁸⁴ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 172.

mluví o nebeském vojsku. Je ale možné, že jde spíše o zástupy mučedníků (Zj 14,4 – 5) bíle oděných na znamení, že už zvítězili.³⁸⁵ V Novém zákoně je zachycena představa, že Mesiáš na konci nepřijde sám, ale s ním přijdou i nebeské zástupy (Mt 16,27; 25,31; 26,53; Lk 9,26; 2 Sol 1,7). Jsou stejně jako Kristus na bílých koních a oděni „do bělostného čistého kmentu“, roucha oslavených. Tyto zástupy, aniž by bojovaly, jsou účastny Kristova vítězství a jeho triumfu.³⁸⁶

Slova „Jeho oči plamen ohně“ se můžeme dočíst i ve Zj 1,14 (Dan 10,6). Tato symbolika vyjadřuje, jak už bylo řečeno u Zj 1,14, že oči Krista pronikají vším, nic před ním nezůstane skryto.³⁸⁷

---

³⁸⁵ Srov. Nový zákon, Nvlg, str. 867.

³⁸⁶ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 174.

³⁸⁷ Srov. tamtéž, str. 173.

18 Konečné vítězství a soud (Zj 20,1 – 15)

11 *A viděl jsem veliký bělostný trůn a toho, kdo na něm seděl; před jeho pohledem zmizela země i nebe a už pro ně nebylo místa.*

12 *Viděl jsem mrtvé, mocné i prosté, jak stojí před trůnem, a byly otevřeny knihy. Ještě jedna kniha byla otevřena, kniha života. A mrtví byli souzeni podle svých činů zapsaných v těch knihách.*

13 *Moře vydalo své mrtvé, i smrt a její říše vydaly své mrtvé, a všichni byli souzeni podle svých činů.*

14 *Pak smrt i její říše byly uvrženy do hořícího jezera. To je druhá smrt: hořící jezero.*

15 *A kdo nebyl zapsán v knize života, byl uvržen do hořícího jezera.*

I v tomto vidění spatří Jan (Zj 19, 11), stejně jako ve Zj 4,2, nejdříve trůn a potom toho, kdo na něm sedí (podobně i ve 20,4).³⁸⁸ Jan vidí trůnícího soudce. Bělost trůnu symbolizuje Boží svatost, velikost trůnu Boží moc.³⁸⁹

Trůn je popsán jako veliký, to znamená, že je vznešený. V židovském království trůn symbolizoval důstojnost a moc (Gn 41,40). Trůn je symbolem vladařské důstojnosti.³⁹⁰ Má bílou barvu, to je symbol nebeské čistoty.³⁹¹ To, že je trůn bílé barvy ukazuje také na velebnost a svrchovanost nejvyššího Soudce. Všechno to ukazuje na velikost Boha, která přikazuje všemu tvorstvu uctívou bázeň.³⁹² Pro starou zemi i nebe už nebude místo, protože vše bude znovu uspořádáno (srov. 2 Petr 3,7).³⁹³ Je zde popisován soud nad nevěřícími a odpadlíky křesťany. Dvojí zmínka o knize života je ujištěním pro věrné křesťany, že se nemusí bát druhé smrti, pokud zůstanou věrni.³⁹⁴

Kristus zvítězil, je první z těch, kdo vstali z mrtvých „první mezi vzkříšenými“ (Zj 1,5). A nyní je podsvětí přinuceno vydat zemřelé, které věznilo (Mt 27,52n) - lidstvo je vykoupeno Kristem.³⁹⁵

Vítězství křesťanů spočívá ve víře v Syna Božího, jehož silou přemáhají antikrista (Zj 20,4). Toto vítězství musí být upevňováno duchovním bojem; křesťan má přemáhat zlo dobrem. Protože se podílí křesťan na vítězství svého Mistra, bude se podílet také na jeho slávě. Kniha Zjevení, která si tolik všímá situace křesťanů bojujících proti šelmě, popisuje

³⁸⁸ Srov. GIESEN: op. cit., str. 151.

³⁸⁹ SCHEUCH: op. cit., str. 184.

³⁹⁰ Srov. LURKER: op. cit., str. 278 - 279.

³⁹¹ GIESEN: op. cit., str. 151.

³⁹² Srov. tamtéž, str. 151.

³⁹³ Srov. SCHEUCH: op. cit., str. 185.

³⁹⁴ Srov. GIESEN: op. cit., str. 152.

³⁹⁵ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 318.

barvitě, co čeká vítěze: „Budou syny Božími“ (Zj 21,7), zasednou s Kristem na trůn (Zj 3,21) a budou s ním vládnout národům (Zj 2,26). Dostane se jim „nového jména“ (Zj 2,17), vejdou do věčného života, nemusí se bát druhé smrti (Zj 2,11), znamením toho je i bílé roucho.³⁹⁶

Ve 20. kapitole je znovu zmínka o „Knize života“, podle které budou všichni souzeni, a kdo v ní nebude zapsán, toho čeká věčný trest (Zj 3,5). Kristus přijde a „ti, kdo neuposlechli, když se kázalo evangelium budou vzdáleni od tváře Páně.“ Dostane se jim za trest věčné záhuby (2 Sol 1,8n) a budou vydáni do „ohnivého močálu“, kde vládne smrt a podsvětí (Zj 20,14n).³⁹⁷

Průzračné moře smíšené s ohněm, naznačuje Boží přítomnost (15,12), ohnivý sirný močál je místem trestu pro ďábla (20,10) a místem druhé smrti (20,14n).³⁹⁸

18.1 Inspirace ve Starém a Novém zákoně

Jan se inspiroval ve Starém zákoně a u synoptiků při popisu apokalyptického obrazu soudu. Inspirací mu byl zřejmě Dan 7,9; Mt 25,31 – 46; Ju 14; Mt 16,27. U Mt 19,28 se Syn člověka při obnovení všeho posadí na trůn své slávy. Poslední soud se týká všech národů a nikdo mu neunikne (2 Petr 3,7). Na soudu je nejdůležitější skutečnost, že budeme souzeni podle svého vztahu ke Kristu, ale také podle vztahu k jeho lidu.³⁹⁹

O Božím trůnu se můžeme dočíst u Ezechiela v Ez 1,26. Zde ale popisuje prorok trůn safírové barvy, má tedy symbolicky ukazovat na nebe, které je Božím sídlem. Ezechiel navíc mluví o trůnu, který je v oblacích, což má podtrhovat vladařskou moc Boha nad vesmírem.⁴⁰⁰

A také prorok Izaiáš mluví o vysokém a vznosném trůnu, na který dosedne Hospodin, aby se ujal vlády a vykonal soud nad svými protivníky (Iz 6,1).⁴⁰¹ Barvu ale prorok neřeší.

---

³⁹⁶ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 556.

³⁹⁷ Srov. GIESEN: op. cit., str. 152.

³⁹⁸ Srov. LÉON-DUFOUR: op. cit., str. 298.

³⁹⁹ Srov. STAGG Frank: Teologie Nového zákona, Praha: Helioprint, 1996, str. 239.

⁴⁰⁰ Srov. BOGNER: op. cit., str. 21.

⁴⁰¹ Srov. Izaiáš až Malachiáš, str. 36.

18.1.1 Inspirace v knize Daniel 7,9

V čase kdy hrůza vrcholí a zlo triumfuje, spatřuje Daniel ve svém vidění novou scénu. Ponurost šelem je vystřídána oslňujícím jasem Božího majestátu. Chystá se zasedání nebeského soudního tribunálu. Přichází *Nejvyšší soudce*. Je zde nazván *Věkovitý*.⁴⁰²

O jeho majestátu svědčí i jeho vzezření a vše, co ho obklopuje. Oblek „bílý jako sníh“ a vlasy „jako čistá vlna“ poukazují na vznešenost, čistotu a dokonalou spravedlnost.⁴⁰³

Ohnivý stolec či trůn znamená, že zde může zasedat jen ten, nad kým nemá moc oheň, ale kdo má oheň ve své moci.⁴⁰⁴ Podle svědectví starozákonních svědků bývá právě oheň a ohnivá záře průvodním znakem zjevení a přítomnosti Hospodina (Ex 3,2; Dt 33,2; Žl 50,3; 97,3; Mal 3,2 aj.).⁴⁰⁵ Věkovitý sám je svrchovaný soudce světa.⁴⁰⁶

Trůnů bylo ale postaveno více. Jeden pro Věčného soudce a ostatní pro anděly, kteří budou při soudu zasedat. I zde je zmínka o knihách, kde jsou zapsány skutky králů a národů.⁴⁰⁷ O tomto Nebeském soudu se můžeme dočíst na mnoha místech v Písmu, např. v 1 Kor 22,19n; Job 1,6; 2,2; Žl 9,8; 82; 98 aj.).

V Dan 7,9.10 se také dočítáme o knize života a zápis v ní je milostivým činem Božím, člověk jím získává právo účasti na věčném životě a vstupu do Božího království (Dan 12,1n; Zj 21,26n). Avšak může toto právo ztratit a už zapsané jméno může být z knihy života vymazáno, jestliže se člověk Bohu zpronevěří (Ex 32,32n; Ž 69,29; Zj 3,5).⁴⁰⁸

---

⁴⁰² Ezechiel – Daniel, str. 299.

⁴⁰³ Izaiáš až Malachiáš, str. 607.

⁴⁰⁴ Tamtéž, str. 299.

⁴⁰⁵ Tamtéž, str. 300.

⁴⁰⁶ Tamtéž, str. 607.

⁴⁰⁷ Srov. BOGNER: op. cit., str. 168.

⁴⁰⁸ Izaiáš až Malachiáš, str. 607.

19 Co je symbol?

Člověk dnes sice disponuje množstvím odborných znalostí, které drží v dlani jako úlomky a v případě potřeby je uplatňuje nezávisle na sobě, leč většinou se mu nedostává jakési „sjednocující nitky“, která by ony fragmenty sloučila a smysluplně uspořádala – zde mimochodem leží jazykový kořen slova „symbol“ – chybí mu duchovní vhled, který by mohl akceptovat. Vědění ještě není moudrost. Vědění dosahuje pouze do nejhořejší vrstvy naší podstaty v racionálním vědomí.

Stejně ztráty zjevuje naše běžná mluva – je abstraktní, pojmová a nenázorná.⁴⁰⁹

Slovo či obraz jsou symbolické, pokud je v nich obsaženo více, než je na první pohled patrné. Symbol nabízí spoluúčast a vyžaduje ji. Vylučuje postoj pouhého diváka.

Dnes stojí symbol skoro, dalo by se říct, proti přirozenému smyslu jazyka. Jsou to obrazy, které nemohou zdánlivě nic přidat skutečnosti na kráse. A přece symboly jsou smysluplné a toto vše je také jediné projevem našeho tvůrčího lidství při popisu nepopsatelného, což dělá i autor knihy Zjevení. Z řeckého συμβάλλω, ειν můžeme toto slovo přeložit: dávat dohromady, slučovat, spojit na smysluplném místě.

Řeč symbolů je náboženským jazykem pro to, co přesahuje lidský rozum. Je tajemstvím a zjevením v jednom; zastírá svaté pravdy profánnímu pohledu, zároveň je ale zjevuje všem, kteří vědí jak v nich číst.

Nejdůležitější při řešení jednotlivých textů je umět překlenout vzdálenost mezi dobou autorů a dnešní dobou, tak aby se správně pochopilo poselství textů, jako posila pro dnešní křesťany. Znamená to tedy, umět si správně vyložit i poselství barev v jednotlivých textech, co znamenají v konečném významu výkladu celého úryvku.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁹ HEINZ-MOHR: op. cit., str. 6.

⁴¹⁰ HEINZ-MOHR: op. cit., str. 7 - 8.

Závěr

Použití barev v knize Zjevení

Pokusím se o shrnutí celého tématu symboliky barev ve Zjevení sv. Jana.

Barvy, které autor Knihy Zjevení používá jsou většinou převzaty z apokalyptické literatury Starého zákona. Hlavním pramenem je především kniha Daniel, Ezechiel, Zachariáš, ale také například kniha Joel. Z toho největší význam pro knihu Zjevení, má kniha Daniel. Z tohoto starozákonního textu pochází nejvíce obrazů použitých Janem v knize Zjevení, jak už se můžeme dočíst na začátku..

Nejčastěji používanou barvou je barva bílá. Je to proto, že autor chtěl povzbudit své současníky v soužení, které prožívali za pronásledování. Kniha Zjevení má ukazovat, že kdo zůstane věrný Pánu, dojde s ním do věčné slávy. Bílá je barvou čistoty a svatosti, je barvou světla Božího. Bílou barvu nalezneme u Jana v knize Zjevení na mnoha místech: Zj 1,14; 2,17; 3,4 – 5; 3,18; 4,4; 6,11; 7,9.13.14; 15,6; 19,8; 19,11; 19,14; 20,11.

Výjimku tvoří text Zj 6,2, kdy bílá není použita v původním významu, ale je zde spojena s konkrétní historickou událostí. Jak lze vytušit, nejedná se o použití bílé barvy v pozitivním smyslu jako je tomu na ostatních místech knihy.

Proti bílé stojí rudá ohnivá barva. Kůň rudé barvy ve Zj 6, 3 – 4 znamená nepokoj nebo občanskou válku. Purpurová barva použitá ve Zj 17,4 stojí také symbolicky proti bílé. Bílá barva je symbolem čistoty, svatosti a přízně Boží, kdežto purpur ve Zj 17,4 (soud nad nevěstkou) představuje luxus spojený s nemravností. Nesmíme opomenout ohnivě rudě zářící a žhnoucí sírou pancíře kobytek ze Zj 9,1 – 21, které také přinášejí zhoubu a ničení. Stojí tedy také proti bílé barvě plné pokoje.

Ve Zj 1,14 se píše, že má Kristus oči jako plamen ohně. Autor zde nemá na mysli barvu, ale význam ohně, který očišťuje. To, že Kristus má oči jako plamen ohně je poukaz na jeho božství. Znamená to, že jeho oči pronikají vším, až do lidských srdcí. Nemůžeme tedy zde pracovat se symbolikou ohnivě rudé barvy jako je tomu u rudého koně ze Zj 6,3n.

Autor pracuje také s barvami nerostů. Používá barvu smaragdu, karneolu a jaspisu ve Zj 4,3. Ve Zj 21, 18 – 21 sice také používá autor drahé kameny, ale nepracuje zde se symbolikou barev, ale kameny slouží jako obraz pro podivuhodnou nádheru.

Nejvíce komentovaná část knihy Zjevení je šestá kapitola, kde vyjíždějí čtyři jezdci na čtyřech koních určité barvy. Tato část přitahuje velkou pozornost zvláště kvůli čtvrtému jezdci, který jede na koni sinavé barvy. Barva tohoto koně je komplikovaná. Těžko se překládá i do češtiny. Existuje více možných překladů této barvy. Například Nový zákon České liturgické komise z roku 1989 překládá barvu koně jako plavou. Nový zákon s výkladovými poznámkami České biblické společnosti z roku 1991 a Ekumenický překlad České biblické společnosti z roku 1996 překládá tuto barvu jako sinavou. Barva koně má zřejmě symbolicky poukazovat na účel za kterým byl vypraven. Tento jezdec nese smrt, proto jeho barvu můžeme překládat jako sinavou, čerstvě zelenou, žlutou, mrtvolně bledou až žlutozelenou. Některé výklady jdou dále a představují tuto barvu jako barvu tlejícího masa.

Jezdci na koni sinavé barvy ale předcházejí ještě tři jezdci na koních. Prvním je jezdec na koni bílé barvy a jak již bylo řečeno výše, není zde použita bílá barva ve své původní symbolice. Druhý jezdec na koni rudé barvy také nese nic dobrého. Symbolika rudé barvy zde poukazuje na rozbroj a nepokoj. Jezdec na černém koni představuje nedostatek. Černá barva sama o sobě je nositelkou smutku. Jezdci na koních jako by měli logickou posloupnost. Nejdříve válka reprezentovaná jezdcem na bílém koni, po ní následuje občanský nepokoj zastoupený jezdcem na rudém koni, po těchto válkách následuje nedostatek a hlad, který přináší jezdec na černém koni, na závěr přichází jezdec na sinavém koni, který nese smrt a následuje ho Hádes.

Užití symboliky barev i dnes

Dnes také používáme barevnou symboliku, i když v malé míře a zcela jinak než tomu bylo v době autora knihy Zjevení.

Jan použil ve čtvrté kapitole smaragdovou barvu pro duhu, která obklopuje trůn. Smaragdovou barvu najdeme pro označení Irska. Irsku se říká smaragdový ostrov pro svoji zelenou barvu. I dnes existují symbolická vyjádření používající podobnou barevnou symboliku jako je ve Starém a Novém zákoně. I když dnes je posun v chápání symboliky barev.

Můžeme tedy dnes nalézt barevnou symboliku, i když pro náš praktický slovník, už jen v malé míře. U nás je například černá barva symbolem smutku a bílá je symbolem radosti.

Podíváme-li se ale například na použití barev v liturgii, zjistíme, že i zde hraje symbolika velkou roli. Bílá barva se používá při svátcích Páně, je symbolem světla a tedy barvou Ježíše Krista. Bílá je barvou nevinnosti a proto se užívá ve svátky Panny Marie a svatých. Fialová barva je symbolicky barvou kajícínosti a vážnosti proto se užívá hlavně v postní době. Červená je barva krve, takže se užívá o svátcích připomínajících utrpení Páně a smrt mučedníků. Zelená je barvou naděje na život věčný. Užívá se jí tedy během roku při mších svatých a o nedělích.

Použité zkratky

(zkratky biblických knih jsou použity podle: HRBATA Josef: Cestou domů, Velehrad: Křesťanská akademie, 1979)

Biblické:

SZ	Starý zákon
Gn	Genesis (První Mojžíšova)
Ex	Exodus (Druhá Mojžíšova)
Lv	Leviticus (Třetí Mojžíšova)
Dt	Deuteronomium (Pátá Mojžíšova)
2 Kron	2. kniha Kronik
Ezd	Kniha Ezdrášova
Neh	Kniha Nehemiášova
Žl	Kniha Žalmů
Iz	Kniha proroka Izaiáše
Jer	Kniha proroka Jeremiáše
Zach	Kniha proroka Zachariáše
Ez	Kniha proroka Ezechiela
Dan	Kniha proroka Daniela
Sir	Kniha Sirachovcova
Jl	Kniha proroka Joela
Oz	Kniha proroka Ozeáše
Ag	Kniha proroka Aggea
Am	Kniha proroka Amosa
Job	Kniha Job
Kaz	Kniha Kazatel
Mal	Kniha proroka Malachiáše
1 Mak	1 Kniha Makabejská
2 Mak	2 Kniha Makabejská
Bar	Kniha proroka Barucha

NZ	Nový zákon
Mt	evangelium podle Matouše
Mk	evangelium podle Marka
Lk	evangelium podle Lukáše
Jan	evangelium podle Jana
Řím	List svatého apoštola Pavla Římanům
1 Kor	1. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
2 Kor	2. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
Flp	List svatého apoštola Pavla Filipanům
1 Sol	1. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
2 Sol	2. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
Ef	List svatého apoštola Pavla Efesanům
1 Tim	1. list svatého apoštola Pavla Timoteovi
2 Tim	2. list svatého apoštola Pavla Timoteovi
Žid	List Židům
1 Petr	1. list svatého apoštola Petra
2 Petr	2. list svatého apoštola Petra
Jud	List svatého apoštola Judy
Jak	List svatého apoštola Jakuba
Zj	Kniha Zjevení svatého apoštola Jana

Apokryfy:

1 Henoch	1. Kniha Henochova (Etiopská)
2 Henoch	2. Kniha Henochova (Staroslověnská)
1 Ezdr	1. Kniha Ezdrášova

Ostatní použité zkratky:

a kol.	a kolektiv
ČEP	Český ekumenický překlad
Int.	Interpretation
JBL	Journal of Biblical Literature

kap.	kapitola
např.	například
n	následující verš
nn	následující verše
Nvlg	Nová vulgáta
PBK	Papežská biblická komise
po Kr.	po Kristu
př. Kr.	před Kristem
s.d.	sedmého dne
srov.	Srovnej
tj.	to je
v.	verš

Citované části z Písma svatého jsou podle českého ekumenického překladu.

Biblické texty

Písmo svaté Starého a Nového zákona, Praha, 1996, ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, český ekumenický překlad (zkráceně: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ČEP).

Nový zákon s výkladovými poznámkami, Praha, 1991, ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, český ekumenický překlad (zkráceně: Nový zákon s výkladovými poznámkami, ČEP).

Nový zákon, Praha, 1989, ČESKÁ LITURGICKÁ KOMISE, text užívaný v českých liturgických knihách přeložený z řečtiny se stálým zřetelem k Nové Vulgátě (zkráceně: Nový zákon, Nvlg).

Novum Testamentum Graece, Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, 1979, NESTLE Eberhard, ALAND Kurt.

Pentateuch, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, překlad Václava Bognera zrevidovali, doplnili a výkladovými poznámkami opatřili Jaroslav Brož, Josef Hřebík, Petr Chalupa, Pavel Jartym, Mlada Mikulcová a Ladislav Tichý, český katolický překlad.

Starý zákon, překlad s výkladem 13, Ezechiel – Daniel, Praha: Kalich, 1984, STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE (zkráceně: Ezechiel – Daniel).

Starý zákon, překlad s výkladem 14, Dvanáct proroků, Ozeáš až Malachiáš, Praha: Kalich, 1968, STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE (zkráceně: Ozeáš až Malachiáš).

Použitá literatura

ALLMEN von Jean-Jaques (a kol.): Biblický slovník, Praha: Kalich, 1987.

BECKER Udo: Slovník symbolů, Praha: Portál, 2002.

BENEŠ Jiří: Dvanáctka, úvod do studia malých proroků, Praha: Teologický seminář Církve adventistů s. d., 2006.

BOGNER Václav: Knihy prorocké III., Ezechiel, Daniel, Praha: Česká katolická charita, 1981.

BROŽ Jaroslav: Studijní materiály pro posluchače na KTF UK v Praze, <http://ktf.cuni.cz/~broz/distanci/zjeveni.html>.

DOUGLAS J. D. (a kol.): Nový Biblický slovník, Praha: Návrat domů, 1996.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

FOUILLOUX Danielle a kolektiv: Slovník biblické kultury, Praha: EWA EDITION, 1992.

GIESEN Heinz: Kniha Zjevení apoštola Jana, Praha: Kostelní Vydří - Karmelitánské nakladatelství, 1999.

HEINZ-MOHR Gerd: Lexikon symbolů, obrazy a znaky křesťanského umění, Praha: Volvox Globator, 1999.

HÖRSTER Gerhard: Úvod do Nového zákona, Praha: Oliva, 1994.

HRBATA Josef: Cestou domů, Velehrad: Křesťanská akademie, 1979.

KERKESLAGER Allen: "Apollo, Greco – Roman Prophecy, and the Rider on the White Horse in Rev 6,2." in: JBL 112, (1993), str. 116 – 21.

KELLY H. Balme: Revelation, in: Int 45, 1986, str. 288 – 294.

LÉON-DUFOUR Xaver (a kol.): Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.

LIMBECK Meinrad: Evangelium sv. Marka, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

LURKER Manfred: Slovník biblických obrazů a symbolů, Praha: Vyšehrad, 1999.

NOVOTNÝ Adolf: Biblický slovník, Praha: Kalich a Česká biblická společnost, 1992.

PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Výklad bible v církvi, Praha: Zvon, 1996.

RAHNER Karl, VORGRIMLER Herbert: Teologický slovník, Praha: Zvon, 1996.

RISSI Mathias: "The Rider on the White Horse: A Study of Revelation 6, 1 – 8." in: Int 18, (1964), str. 407 – 18.

ROYT Jan: Slovník biblické ikonografie, Praha: Karolinum, 2006.

ROYT Jan, ŠEDINOVÁ Hana: Slovník symbolů, příroda a člověk v křesťanské ikonografii, Praha: Mladá fronta, 1998 .

SCHEUCH Richard: Průvodce Apokalypsou, Praha: Česká katolická charita, 1989.

STAGG Frank: Teologie Nového zákona, Praha: Helioprint, 1996.

STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE: Výklady ke Starému zákonu III., Knihy naučné, Jób až Píseň písní , Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE: Výklady ke Starému zákonu IV., knihy prorocké, Izaiáš až Malachiáš, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

STUDENÝ Jaroslav: Křesťanské symboly, Olomouc, 1992.

ŠEDINOVÁ Hana: Drahokamy Svatováclavské kaple, Praha: Petr Rezek, 2005.

ŠKRABAL Pavel: Příruční slovník biblický, Praha: Kropáč a Kucharský, 1940.

YEATTS John: Revelation, Believers Church Bible Commentary, Scottsdale, PA: Herold Press, 2003, str. 121 – 137.

TICHÝ Ladislav: Slovník Novozákonní řečtiny, Olomouc: Jiří Burget, 2001.

Anglická anotace

Symbolic Colours in the Apocalypse of Saint John

This thesis attempts to study the use of colours in the depiction of certain themes in the Apocalypse of st. John.

The colours used by the author of Revelation are taken both from apocalyptic literature of the Old Testament era, but mainly from the books of Daniel, Ezechiel, Zacharias and Joel.

The most often used colour is white: the white stone (Rev 2,17); the white cloud (Rev 14,14); the white horse (Rev 19,11); the white throne (Rev 20,11). Most likely the reason is that the author wanted to encourage his contemporaries in time of persecution. An exception is the text Rev 6,2, where white is used in a concrete historical event.

Red or scarlet is used in opposition to white: the red horse (Rev 9,3-4); the red body-armour of locusts (Rev 9,1-21); purple (or scarlet) in Rev 17,4.

The author also names colours of such minerals as emerald, ruby and jasper (Rev 4,3).

However most attention is paid to Revelation 6, where four riders appear on four horses of different colours.

My endeavour therefore was to find as many possible interpretations of colours in the Revelations of st. John as proposed in various biblical lexicons, biblical periodicals and books dealing with this unexplored fascinating topic.

Key words

New Testament

Symbolic

Colours

Apocalypse of Saint John

Biblical

Symbolika barev v Apokalypse (diplomová práce)
Kateřina Seidlová

Počet znaků:

Stránky	74
Slova	24140
Znaky (bez mezer)	123207
Znaky (včetně mezer)	148784
Odstavce	1010
Řádky	2416